

Sz. Kürti Katalin

Munkácsy-ereklyék és -dokumentumok
a békéscsabai múzeumban

Sz. Kürti Katalin

Munkácsy-ereklyék és -dokumentumok
a békéscsabai múzeumban

A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 29.
Publications of the Museums of the County Békés 29.
Mitteilungen der Museen des Komitates Békés 29.

Sorozatszerkesztő:
Szatmári Imre

Sz. Kürti Katalin

**Munkácsy-ereklyék és -dokumentumok
a békéscsabai múzeumban**

Második, javított, átdolgozott kiadás

Békéscsaba, 2006

Szerkesztette:
N. Varga Éva
Szatmári Imre

A tárgy- és dokumentumjegyzéket lektorálta:
Kocsor János

A szerző munkatársa:
Szmolnik Irén

Fotó:
Latorcai János, Nagy Imre, Váradi Zoltán

Borítóterv:
Gyarmati Gabriella

A tárgyjegyzék revíziójához nyújtott segítségéért köszönet illeti
Gyarmati Gabriellát és Ispánovics-Pozsár Mártát.

ISBN 963 7219 60 9
ISSN 0139 0090

© Sz. Kürti Katalin, 1994

Kiadja:
Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, Békéscsaba, 2006
H-5600 Békéscsaba, Széchenyi u. 9. • Telefon/fax: 00 36 66 323 377
Honlap: www.bmmi.hu; www.munkacsy.hu • E-mail: mmm@bmmi.hu
Felelős kiadó: dr. Szatmári Imre megyei múzeumigazgató

TARTALOM

Munkácsy élete dokumentumok tükrében	7
Tárgy- és dokumentumjegyzék	27
Ereklyék	28
I. Rajzok, festőeszközök.....	28
II. Képzőművészeti alkotások Munkácsy gyűjteményéből	29
III. Személyes használati tárgyak	30
IV. Népművészeti tárgyak	33
V. Emlékek, ajándékok.....	34
VI. Koszorúszalagok	35
Dokumentumok	39
I. Okiratok, leltárak.....	39
II. Nyomtatványok	40
III. Korabeli könyvek és folyóiratok.....	42
Fényképek.....	43
I. Munkácsy és rokoni, baráti köre.....	43
II. A festőművész életének helyszínei	48
III. Munkácsy temetése és kultusza	49
IV. Festményeihez készített fényképtanulmányok	51
V. Munkácsy-művek korabeli fényképmásolatai	53
Képek.....	55
Ereklyék	56
Dokumentumok	68
Fényképek.....	78
Válogatott irodalom	107
Könyvek, katalógusok.....	107
Tanulmányok, folyóiratcikkek.....	109
Munkácsy's relics and documents in the Museum of Békéscsaba	111
Reliques et documents de Munkácsy au Musée de Békéscsaba.....	112
Munkácsy-Reliquien und Dokumente im Museum von Békéscsaba.....	113

MUNKÁCSY ÉLETE DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN

Munkácsy Mihály itthon a legismertebb, a nagyközönség véleménye szerint a legnagyobb magyar festő. Korai művei a biedermeierben gyökeresnek, első jelentős képeire a történelmi festészet romantikus pátozsa hatott. A francia és német realizmus hatását tükrözi a *Siralombház* és a *Tépcsinalók*. E nagyszabású, egyéni hangú műveiben drámai módon mutatta be a magyar paraszti sorsot a „művelt nyugatnak”, ezzel a nemzeti önismeret és öntudat formálójává vált. Párizsban készült szalonképeinek, barbizoni és colpachi tájképeinek gazdag koloritja művészete felfrissülését, megújulását jelzi. Legjelentősebb portréi jellemzőereje nagyságát bizonyítják. Szinte minden témában és műfajban kipróbálta erejét, ezt látványosan bizonyították művelődéstörténeti és biblikus képei. Korának fontos „iparága”, a műkereskedelem nagy lehetőségeket teremtett számára, de ártott is neki. Gazdaggá és világhírűvé tette, felemelte, majd feledésbe sodorta, szakmai vitáknak tette ki. Ma már higgadtan ítéelhetjük meg életművét. Kvalitásai mellett szándéka őszinteségét, hatalmas erejű alkotó szenvedélyét is tisztelnünk kell. Művészete csakúgy, mint Munkácstól Párizsig ívelő pályája, hidat teremtett kelet és nyugat között.

Békéscsaba korán felismerte Munkácsy Mihály művészetének jelentőségét: kultusza már az 1870-es évek elején kezdődött. Munkácsy és felesége érkezése nemcsak a Reök családnak, de a város honorációjának is ünnep volt. A hivatalos elismerés első jelének a békéscsabai Casino oklevele tekinthető 1881-ből (Dokumentumok I. 8.).

Az 1899-ben alakult Békéscsabai Múzeum-Egyesület megkezdte a műtárgyak és ereklyék gyűjtését, már 1901-ben beletárolták Bartóky Lajosné ajándékát, Munkácsy ceruzarajzát. A gyűjtemény alapjainak megvétele érdekében az egyesület megkereste a lehetséges támogatókat, adományozókat, így az özvegyet, Cecile Papier-t. Munkácsyné sajnálattal írta, hogy nehéz anyagi helyzetében csak négy művet tudott megtartani, de azok egyikét, „*az Ecce Homo fejét, férjem utolsó alkotásainak egyikét fogom a »Békéscsabai Múzeum-Egyesület« részére végrendeletileg hagyományozni*”.¹

¹ A *Békéscsabai Múzeum-Egyesület I-ső Évkönyve (1899–1901)*. Szerk. Maros György. Békéscsaba, 1901. 130. p.

Később Munkácsy és Munkácsyné mellszobrát Zsilinszky Mihály adományozta a Múzeum-Egyesületnek, s ő járta ki, hogy az egyesület két Munkácsy-festményt kapjon a Szépművészeti Múzeumtól.

1914-ben nyílt meg a múzeum önálló, ma is működő épülete, de abban nem voltak Munkácsy- emlékek kiállítva. Az özvegy 1915-ben halt meg. Két év múlva örököse, C. von Barnewitz két ládát küldött Budapestre, amelyek a háborús időkben a Kultuszminisztérium padlásán rekedtek. 1930-ban kerültek a Nemzeti Múzeumba, amely a személyes használati tárgyakat és a fotók egy részét átadta a békéscsabai múzeumnak. 1941-ben a Szépművészeti Múzeum vette át a modellfotókat. (Jelenleg három helyen van a fotóhagyaték: a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárában, a Szépművészeti Múzeum magyar anyagának jogutódjánál, a Magyar Nemzeti Galériában és Békéscsabán.) Az 1930-as években került Békéscsabára a már említett *Krisztus-fej* és két Munkácsyt ábrázoló festmény: E. Ch. Wauters és H. Temple műve (Ereklyék II. 10., 12.).

1932-ben átrendezték a múzeumot, majd 1935 körül újabb átalakítás történt: egy Munkácsy- emlékszobát létesítettek. 1947. május 4-én nyitották meg újra a Munkácsy Termet. 1958-ban örvendetes esemény történt: minisztériumi vásárlás során négy Munkácsy-festmény került Békéscsabára. Több időszaki kiállítás után 1964-ben került sor a harmadik Munkácsy-szoba megnyitására.

A Munkácsy-kutatás folyamatos volt Magyarországon, amelynek intenzitása Fülep Lajos 1915-ben és 1923-ban megjelent elmarasztaló tanulmánya, minősítése után átmenetileg csökkent. Tárgyilagos megítélés jellemzi Lyka Károly, Genthon István, Farkas Zoltán írásait. Az ötvenes években Farkas Zoltán, Oltványi Imre, Végvári Lajos támaszkodott a forrásokra. 1952-ben nagyszabású, tudományos katalógus kísérte a műcsarnokbeli Munkácsy-kiállítást, majd megjelent Munkácsy levelezése Farkas Zoltán és Végvári Lajos gondozásában. Végvári Lajos több kisebb könyv és tanulmány után 1958-ban adta ki nagymonográfiáját, amely ma is meghatározó jelentőségű, mind Munkácsy életére, mind életművére vonatkozóan. Végvári nem támaszkodott a békéscsabai Munkácsy Múzeum gyűjteményére, hiszen bőven volt forrásanyag a Magyar Nemzeti Galéria adattárában, fotótárában. Először Bartha Attila írt a modellfotókról, majd Sz. Kürti Katalin 1989-ben megjelent könyve közölt kb. 30 fotót és iratot a békéscsabai anyagból. A szerző 1994-es kiadványa közzétette a Békéscsabán lévő fotók teljes listáját, 2004-ben megjelent könyve pedig az összes magyar közgyűjtemény fényképanyagát.

Az ereklyék és dokumentumok elsősorban a párizsi éveire (1871–1896) vonatkozóan szolgáltatnak fontos adatokat. Csak egy szegénységi és erkölcsi bizonyítvány, a festő útlevele (23–24. kép; Dokumentumok I. 1–3.) és pár modellfotó reprezentálja Lieb-Munkácsy Mihály 1860 körüli életét és munkásságát.

Korai évei Békéscsabához, Gyulához, Gerendáshoz kötődtek. Erről a korszakról többször mesélt, sőt le is írta gyermekkori élményeit Chaplinné kérésére. Ezt többször idézte Malonyay Dezső, feldolgozta Szana Tamás, Móricz Zsigmond, Harsányi Zsolt, majd Végvári Lajos és Czeglédi Imre. Szamossy Elek révén jutott el Munkácsy Aradra, Buziasra, Ormos Zsigmond gyűjteményéhez, később Pestre. Ott Ligeti Antal és az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat segítségével rendszeresen tanulmányozhatta a Magyar Nemzeti Múzeum Képtárát, majd fél évig tanulhatott a bécsi Képzőművészeti Akadémián Karl Rahlnál. Korai műveinek témáit a magyar népeletről merítette (*Levélovasás, Regélő honvéd, Húsvéti locsolás*). 1865-ben Gerendáson festette a *Búsuló betyárt* (Déri Múzeum, Debrecen), amely megmutatta a későbbi Munkácsy-művek jellegzetességeit: a mély pszichológiai jellemzés fontosságát, a drámaiságot, az egységes szín- és formavilág megteremtésének igényét.

Ő maga érezte, hogy tovább kell fejlődnie, különösen a rajzolás terén, ezért beiratkozott a müncheni Képzőművészeti Akadémiára. A magyar származású Wagner Sándor tanítványa volt, de jobban hatott rá W. Kaulbach. Itt festette a *Vihar a pusztán* és a *Dülő szénásszekér* című műveit, amelyek részben kötődnek a Lotz Károly képviselte magyar romantikus tájképfestészethez.

Nagy hatással voltak művészete alakulására az 1867. évi Párizsi Világkiállításon látott francia realista festmények. Visszatérve Münchenbe, W. Leiblrel kötött barátságot, s beiratkozott az Adam fivérek magániskolájába. 1868-ban Düsseldorfba költözött, hogy közelebről megismerje L. Knaust. Első sikerét az *Ásító inással* aratta, amelyben sanyarú gyerekkorának, asztalossegéd múltjának állított emléket (69. kép). Festői önállósodásának, merész kifejezésének, egyéni színvilágának fontos állomása ez a Düsseldorfban festett kép. Egyre inkább eltávolodott L. Knaustól és Vautiertől, korábbi eszményképeitől, és kereste a rokonságot Leiblrel, Courbet-vel, a francia realistákkal, illetve magyar kortársaival: Thánnal, Lotzcal, Madarással, Paál Lászlóval, akihez szoros barátság fűzte.

1869-ben festette meg a *Siralombázat*, amelyhez több modellt fotóztatott. (A fotók egy része a Magyar Nemzeti Galériában, más része Békéscsabán található.) Ez a mozzanat azt mutatja, hogy kétségbeejtő anyagi

helyzetében kitalált egy egyszerű és olcsó megoldást, de azt is jelzi, hogy biztosan, határozottan kezdett munkához. Műtermében meglátogatta John R. Tait újságíró és P. William Willstaek amerikai vasgyáros. A milliomos igen magas összegért vásárolta meg a festményt. A művet bemutatták a párizsi Szalonban, ahol a negyven aranyérem egyikét kapta. A fiatal magyar festő egyszerre híressé vált, hiszen drámai erővel merete bemutatni a „művelt nyugatnak” a félfedudális állapotban élő magyar népet, a betyárt, aki talán nem is volt rabló, csak a társadalom üldözöttje, a szegénység áldozata. A halálra ítélt mozdulatlan alakját féktelen, pusztai indulat járja át, ugyanakkor közöny is mutatkozik környezetével szemben. A jelenet, bár érezzük a kompozíció megtervezettségét, színpadiasságát, mélyen megrázó, nagy lélektani tudásra valló. A vörösek-kékek-fehérek drámai ellentéte szinte Liszt rapszódiáinak hatását idézi.

Düsseldorfba visszatérve rövid utazást tett barátjával, Paál Lászlóval, majd Békéscsabára, Gerendásra jött, erőt és modelleket gyűjtött. Hazai emlékekből, 1848 örökségéből táplálkozik a *Tépécsinálók* (70. kép), de ugyanakkor benne van a francia–porosz háború friss élménye is. Ekkor tartózkodott Düsseldorfban de Marches báró, akivel közeli kapcsolatba került. A báró és felesége Párizsba költözésre ösztönözte, de támogatta ebben Zichy Mihály és Adolphe Goupil műkereskedő is.

1871 novemberében érkezett a francia fővárosba, ahol előbb egy szerény műtermet bérelt a Rue Lisbonne utcán, majd de Marches bárónő, Cecile Papier segítségével berendezkedett a Rue Legendre 6. szám alatt.

A párizsi Szalon kitüntető érme után 1873-ban újabb siker következett: az *Éjjeli csavargók* (71. kép), a *Részeses férj hazatérése*, a *Közpülő asszony* és két kisebb képe részt vett a Bécsi Világkiállításon, és kivívta Pettenkofen, Rjepin festők, Sztaszov művészetkritikus, valamint az osztrák, francia műkritikusok elismerését. Magánélete is új irányba fordult. 1873 nyarán meghalt de Marches báró, kinek özvegyével, Cecile Papier-vel 1874. augusztus 5-én Colpachon házasságot kötött, amit a külön-külön kiküldött finom, de szerény meghívó is bizonyít (Dokumentumok II. 1.).

A meglepő csak az, hogy Cecile a meghívóján nem leánynéven, hanem mint de Marches bárónő szerepel, aki házasságra lép Munkácsyval. Nászútra Svájcba, a Lago Maggiorehoz, Milánóba, Velencébe, Pestre (38. kép), Kalocsára, Békéscsabára mentek, majd 1874 ősztől szorgos munka következett. Adolphe Goupil átvette Munkácsy festményeit, és reprodukciókkal is népszerűsítette (*Éjjeli csavargók*, *Gyermek az erdőben*, *Zálogház stb.*).

Kapcsolatuk akkor szakadt meg, amikor Adolphe Goupil vonakodott megvásárolni a nagyméretű *Miltont*. Ekkor tűnt fel Karl Sedelmeyer

műgyűjtő, aki átvette, s a Párizsi Világkiállításon bemutatta a festményt, ahol az kitüntető érmet kapott (26. kép; Dokumentumok II. 2.). Sedelmeyer a képet Lennox Kennedy amerikai milliomosnak adta el, de megszerezte az európai vándoroltatás jogát. A festményről reprodukciókat és könyvet jelentetett meg, amelyek Békéscsabán találhatóak (36. kép; Dokumentumok III. 1.).

A sikereket az Osztrák–Magyar Monarchia uralkodója is honorálta: Ferenc József vaskorona rendjelet és nemesi oklevelet adott Munkácsynak. (Ezek a Magyar Nemzeti Galériában találhatóak.)

1878-ban tízéves szerződést kötött Munkácsy és Sedelmeyer. Sokat sejtető a szerződés 3. pontja: „*tekintettel Munkácsy úr termelőképességére, lehetséges, hogy évente kb. százezer frankot keressen*”.² A számlakönyvből – amelyet 1878-tól 1887-ig vezetett Munkácsy – egyértelműen kiderült, hogy a festő teljesítette a hozzá fűzött reményeket. Ennek azonban ára volt: betegsége egyre súlyosbodott, mind több időt töltött Lamalou-ban, a gyógyfürdőben. Itt ábrázolja őt az egyik 1884 körüli fénykép (Fényképek I. 14.).

Sedelmeyer 1880-ban előre kifizette, illetve a bankon keresztül átutalta a *Krisztus Pilátus előttre* a 100 000 frankot. A passió-témával a 70-es évek végén kezdett el foglalkozni Munkácsy. Békéscsabán látható egy nagy értékű jelenetfotó (67. kép; Fényképek IV. 14.), amely azt mutatja, hogy az utcákon „talált” modelleket (többnyire lengyel, orosz zsidókat) beöltöztette, s a kompozíciót megtervezte. A fényképet egyik társaságbeli barátja, de Suse készíthette 1879 körül. Ezen mindenki a helyén volt, csak az anya gyermekkel figurát helyettesítette egy bekötött fejű férfi egy kaucsukbábával. Modelljei közül Cesare Leonardi (Jézus) és Nicola Demario (álló zsidó) neve ismert.

A kép nem készült el a Szalon nyitására, 1881 kora tavaszára, bármennyire is igyekezett a művész. Vele sem tettek kivételt, elutasították a késve beadott képet. Sedelmeyer nem tévovázott: saját, La Rochefoucauld utcai palotáját bocsátotta rendelkezésére. Talán még őt magát is meglepte a *Le Christ devant Pilate* hatalmas sikere, a látogatók több ezres tömege.

A májusi és júniusi párizsi lapok tele voltak Munkácsy dicsérésével. Volt, aki kizárólag művészeti szempontból méltatta, sokan azonban vallástörténeti oldalról kritizálták. Sedelmeyernek arra is volt gondja, hogy kivédje a képet ért egyházi kritikákat. Megnyerte a párizsi Szent János Tár-

² Farkas Zoltán: *Munkácsy és Sedelmeyer*. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve, 1953. Budapest, 1954. 607. p.

sulatot, amelynek rendezvényén Désiré Laverdant olvasta fel tanulmányát a képről. Nyomtatásban is megjelent beszéde, s a füzetben helyet kapott Guéneau de Mussy tanulmánya, valamint az addig megjelent sajtóméltatások sora. Laverdant megállapította, hogy a magyar származású Munkácsy vallását gyakorló, áhítatos keresztény, festménye pedig igazi evangéliumi dráma. Maga Munkácsy úgy vallott: „*En az emberi alakban megjelent Istent akartam ábrázolni.*”³

Albert Réville, a Collège de France vallástörténeti tanára így nyilatkozott: „*Íme a műtisztek és egyúttal a történelem Krisztusa, oly Krisztus, minőknek azt a hívők és egyúttal a XIX. század szabadgondolkodói is képzelik. E kép nemcsak a művészet, de az eszmék történetében is korszakot alkotó.*”⁴ Ez az értékes könyv megtalálható Békéscsabán éppúgy, mint a bemutatót követő bankett meghívója (25. kép; Dokumentumok II. 4., III. 4.).

Sokan írtak erről a banketről, amelyet a Continental Szállóban rendeztek Munkácsy tiszteletére 1881. június 22-én. A főhelyet Jules Breton és Ernest Renan foglalta el Munkácsy mellett, továbbá jelen volt Antokolszki szobrász, Sedelmeyer, Massenet, Wolff, a spanyol követ, a festők közül Lefebvre, Chaplin, Bruck Lajos (hiányzott azonban Puvis de Chavannes és Gustave Doré, akikkel eddig jó barátságban volt). Itt hangzott el Adrien Dezamy és Octave Lacroix dicsőítő ódája. Októberig háromszázezer látogatója volt a nagy festménynek, és több ezren fizettek elő Waltner rézkarcára.

Év végén Sedelmeyer felkészült a kép európai körútjára. 1882 januárjában Bécsben, február–márciusban Budapesten, 1882 tavaszától – kisebb megszakításokkal – 1885 őszéig Angliában (közben a német városokban, majd Varsóban, Brüsszelben, Amszterdamban) vándorolt a kép, és mindenütt hatalmas sikert aratott. 1882 januárjában Bécsben Ferenc József fogadta a Munkácsy házaspárt, és a Szent István-rend kiskeresztjével tüntette ki a festőt.

1882 februárjában a régi pesti Múcsarnokot (a mai Képzőművészeti Egyetem épületét) valóságos templommá alakították, ahol közel nyolcvanezer ember látogatta egy hónap alatt a hatalmas festményt. Munkácsy február 18-án érkezett meg feleségével, s ezzel kezdetét vette az ünnepség-

³ *Christ before Pilate by M. de Munkacsy.* Paris, 1886. 32. p. (Az idézett szövegrészt Szöllősi Katalin fordította.)

⁴ Czobor Béla (szerk.): *Krisztus Pilátus előtt. Munkácsy Mihály festménye Budapesten.* Budapest, 1882. 17. p. Az eredeti szöveget lásd Gabriel-Désiré Laverdant: *Le Christ devant Pilate de Michel de Munkacsy – Conférence faite a la Societé de Saint-Jean.* Paris, 1881.

sorozat. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat díszünnepségén többek között Trefort Ágoston miniszter, Ipolyi Arnold, a műgyűjtő püspök, Borsos József, Kelety Gusztáv festőművész üdvözölte az ifjú mestert, felszólalt egykori tanára, Szamossy Elek, majd Liszt Ferenc.

Az egyesített főváros elsőként választott díszpolgárt Munkácsy Mihály személyében. Szülővárosa, Munkács már 1880-ban díszpolgárrá választotta, és 1882-ben emléktáblát avatott a március elsejei látogatás emlékére, amelyet egy fénykép reprezentál (55. kép; Fényképek II. 1.).

Budapesten a Harmónia Társulat egybekapcsolta Liszt Ferenc és Munkácsy ünneplését. A Hungária dísztermében rendezett lakomán egymás mellé helyezték Liszt és Munkácsy mellszobrát. Liszt neki ajánlotta *XVI. magyar rapszódia*ját, s bár franciául köszöntötte, mindenki előtt nyilvánvaló volt: a hangulat és az érzés magyar. Nem véletlenül írta később Zichy Mihály Székely Bertalannak: „*Liszt Ferenc = Munkácsy*”.⁵

A felemelő élmények, találkozások között bőven akadt szokatlan jelenség is. A Múcsarnok „*villanyvilágította nagytermében a Krisztus-kép előtt folyt le a vacsora, amelyet cigányzene és vidám társalgás fűszerezett*”⁶ – írta a *Harmónia* című lap. Mindenki igyekezett érdekes jelmezt ölteni: Munkácsy Rubens-jelmezben jelent meg, felesége, Cecile Stuart Máriaként (Fényképek I. 13., 48.).

Ellinger Ede fényképész Krisztus alakját jelenítette meg, és ő készítette a felvételeket is. Több oklevél, díszokmány őrzi az itthoni ünneplések emlékét. Munkácsy számára éppolyan fontos volt az aradi, albertirsai asztalos ipartársulat elismerése, mint Ferenc Józsefé vagy az Országos Magyar Képzőművészeti Társulaté. Megőrizte az okleveleket, koszorúkat, ajándékokat, amelyek tekintélyes része a békéscsabai múzeum tulajdonában van. A fényképek adják vissza leginkább az ünnepségek hangulatát. A kor ízlésének megfelelően például virággirlandokkal, koszorúkkal övezték szülőházát, amely előtt ott tolongott Munkács város apraja-nagyja.

Munkácsy 1881-től szakadatlanul dolgozott a második Krisztus-képen, amelynek először a *Consummatum est (Elvégeztetett)* címet adta, később lett *Krisztus a Kálvárián* vagy *Golgota*. Először a farizeus alakja (*Megdöbbenve*) lett kész 1882. január 25-én, ezt követte még tizenöt előtanulmány. Munkáját gyakran meg kellett szakítania, hiszen több bemutaton vett részt

⁵ Az 1896. február 2-án Nizzában kelt levelet Berkovits Ilona *Zichy Mihály élete és munkássága* (Budapest, 1964. 272. p.) című monográfiájában idézi.

⁶ *Hírek*. Harmónia, 1882. 6. sz. 97. p.

(Bécsben, Budapesten), de utazásait is felhasználta a biblikus témájú festmények megtekintésére (a bécsi, müncheni képtárban).

Visszatérve utazásairól vagy a lamalou-i fürdőzésből, türelmetlenül fogott hozzá a tervezett trilógia második nagy tablójához. „*Sietve írok neked – vetette papírra Cecile-nek 1883 nyarán –, mert egy Krisztus vár, szeretném már keresztre feszítve látni*”.⁷ Mivel modelljét baleset érte, magát köttette fel egy keresztre, így fényképezte a ház egyik barátja, de Suse (66. kép; Fényképek, IV. 15.).

Munkácsy sokat bajlódott szerkezeti kérdésekkel, a modellekkel, a képekkel. Hihetetlen, hogy ez a gyorsan, szinte alla prima hevülettel dolgozó festő milyen aggályos tudott lenni egy-egy ruha- vagy fegyverrészlet festésekor. Nem volt elég, hogy könyvből, albumokból tájékozódott, amit tudott, maga köré gyűjtött eredetiben. Mint Malonyay írta: „*Pazar előkészületekkel fogott munkához; egész raktárt gyűjtött kosztümjeibez, a lovas alakokhoz kitömött paripa állott a műtermében, egész Európa s Amerika sajtója ügyelte, hogy mit csinál, modeljeit kapkodva interviewolták*.”⁸

1884. április 25-én, húsvétkor nyílt meg a szenzációt jelentő tárlat. Sedelmeyer palotájában, külön e célra emelt pavilonban, egymással szemben állt a két Krisztus-kép. Sedelmeyer ugyanis visszahozatta Skóciából a *Krisztus Pilátus előttet*. A bemutató olyan esemény volt, hogy Maupassant is megörökítette *A szépfiú* című regényében.

Ebben az időben Munkácsy a csúcson volt. Bár időnként elhatalmasodott szem- és idegfájdalma, morfiumot kapott, fürdőbe – többnyire Lamalou-ba – járt, de lázasan dolgozott, és intenzív társasági életet élt. A 80-as években épült fel palotájuk az Avenue de Villiers 53. szám alatt, amely alkalmas volt estélyek, fogadások rendezésére, nagy vendégek (pl. Liszt és Haynald) elszállásolására. Több száz fotó őrzi a kis és nagy műterem, a szalon, a pihenőszoba képét, hangulatát (44–46., 57–58. kép), de szemtanúk, így Justh Zsigmond író, Rippl-Rónai József festőművész (Munkácsy pártfogoltja), Malonyay Dezső (Munkácsy titkára) is részletesen leírták a házat. Megemlékezésükből idézünk most.

„*Mielőtt az ember Munkácsy nagy műtermébe ment, egy kis sötét, felülről világított fülkébe jutott: ebben állott, igen szépen hatott Barrias márványszobora: Az első halott (Kain és Ábel). Ugyanitt lógott Munkácsy egy tanulmánya a Krisztus Pilátus előtt képhez, az Anya gyermekével és egy szép perzsaszőnyeg*

⁷ Farkas Zoltán (szerk., ford.): *Munkácsy Mihály válogatott levelei*. A bevezetőt írta Végvári Lajos. Budapest, 1952. 123. p.

⁸ Malonyay Dezső: *Munkácsy Mihály élete és munkái*. Budapest, 1898. 176. p.

a szobor mögött. E mellett a kis fülke mellett, de még a lépcsőházban, ahol különben rendkívül sok érdekes régi fegyver és szőnyeg volt felaggatva, egy kis, keskeny falon, a másik műterem (nagy szalon) mellett való bejáratnál, egy bájosan keretezett s még bájosabb Munkácsy kép függött: egy kis napnyugta. Rendkívül nagy, mesteri tudással és átérzéssel festett képecske volt ez: könnyen, zseniális egyszerűséggel, jóformán semmivel, egy kis bitümbbe kevert fehér és zöld festékekkel csinált, inkább odaírt festés volt ez. Erdőrészlet, sűrűn beültetett görbe fákkal. Egyike azon remekül festett, általa nem sokra becsült tanulmányainak, vagy inkább mesteri mulatozásainak. (...) Egy Lédája is ilyen gyorsan és szépen festett kis kép. Ugyanitt egy állványon állt egy férfiképmás, a legjobb E. Charlemont kép. Ennek a lépcsőháznak a világítása kis kerek, színes hollandi üvegeken szűrődött át a drága szövetekre, képekre, és faragásokra. A nagy szalon és a dohányzóterem nyíltak innen. Mindegyiknek bejáratát egy-egy nehéz gobelin takarta s benne a szobákban valóságos műkincsek voltak, különböző korszakokból, különböző stílusban: a bútorok, a gobelinek, kandel-lók, erkély és plafondok. Itt voltak azok a sokszor lefestett gobelines támlás és karosszékek s a vörösbársonyos székek, melyek a Milton és Liszt képhez is szék modellül szolgáltak. Itt volt az a zongora, melyen Liszt és Ambrois Thomas sokat játszottak”⁹ – írta Rippl-Rónai József.

„Óriás műterme – írja Malonyay – a második emeleten volt, a nagy szalon mellett. Ott érezte magát mindig a legjobban, a »műhelyben«, mint ahogy ő szokta volt mondani. Egy remek nagy hollandiai szekrényt – mely tömve volt szebbnél-szebb antik szövetekkel s kosztümökkel –, a hatalmas vázlattartó polcokat, a breton faragású nagy kandallót leszámítva, nem volt ott egyéb bútorzat a festék- és ecsettartó asztalokon, a nagy kerekas lajtorján és a festő állványokon kívül. A falakat nagy képeinek első szín- és szénvázlatai borították. Az egyik szögletben függött a »Krisztus-Pilátus« színvázlata, odébb a »Kálvária«, alakok egyes képeiről, a kandalló fölött »Mozart« szénvázlata. Két csavaros jeruzsálemi oszlop között egy gyönyörűen fakult gobelinen a centaurok harca, – a vázlatkönyvekkel megrakott polcok fölött egy másik nemesen fakult gobelin volt kifeszítve, melyen egymásnak rontó elefántok s tomboló paripák közt verekszik Nagy Sándor. Az ablak melletti sarokban volt az ő karamáni szőnyegek-ből feszített, kedvenc pihenő sátra, mely alól át lehetett tekinteni az egész műtermet; a szögletet betöltő kerevet fölött tükrök voltak s egy óriási tükör a sátor fölött is, melyekben kétszeres távolról láthatta alkotásainak a szín- és

⁹ Rippl-Rónai József emlékezései. Bev., sajtó alá rend. Farkas Zoltán. Budapest, 1957. 43. p.

tárolat hatását. Ott szokott pihenni, ott gondolkozott el esténként.”¹⁰ (46. kép; Fényképek I. 16–17.).

Ebben a házban volt a *Mozart halála* című festmény emlékezetes bemutatója 1886 tavaszán. Munkácsy szorgalmasan készült a feladatra, ezt bizonyítják a hagyatékban lévő régi metszetek Mozarról és családjáról (Ereklyék II. 1., 7., 11.). 1885 szeptemberében elutazott Salzburgba, hogy a hely szellemével is ismerkedjék.

A *Mozart halálát* 1886 tavaszán mutatták be műtermében. Cecile-ék – Audrant zeneszerző tanácsára – a festmény mögé rejtették el a zenekart és az énekkart, s Mozart *Requiem*jét szólaltatták meg. A szerencsétlen ötlet nem használt az erőtlen, bár részleteiben pazar képnek, s elindította a Munkácsy ellen bizonyos körökből már régebben kezdeményezett támadásokat. Megjegyzések bőven voltak, és lehettek is. Munkácsy a csábítások hatására elindult egy olyan kétes úton – saját gyengesége miatt –, amelyről már nem tudott visszafordulni.

Régi barátja, Antokolszkij szobrász így fejezte ki aggodalmát 1886-ban: „Végtelenül sajnálom, hogy olyan festőművész, mint ő, akinek a természet és a sors mindent megadott, mégis talmi csillogás után futkos – és e célból gyakran visszaél tehetségével. Ez a mi időnk rákfenéje. Senki nem ronthatja úgy meg a művészeket, mint a kereskedők, akik nemcsak kibérlik, de gyakran rabságba döntenek őket. Ki tudja, hogy nincs-e már Munkácsy is az ilyen művészek között?”¹¹

Mint ahogy Antokolszkij sem mondta meg véleményét Munkácsynak, mások sem egy jó ideig. A festő azonban tudta (vagy csak érezte?), hogy ereje fogytán van, s régi énjé is elhagyta. Látta a feltörő, új nemzedék sikerét, nem tudott velük azonosulni, de véleményét sem tudta eltitkolni. Közben egyre inkább elszakadt kora képzőművészeti irányzataitól, a haladástól, mind közelebb került a francia felső tízezer világához. S hogy ennek érdekében Cecile mindent megtett, bizonyította a híres Liszt-estély 1886. március 23-án, amelyről minden párizsi lap társasági rovata beszámolt, és a *Figaro* metszetet is közölt. Ide járt Európa több jelentős politikusa (a svéd, a dán király, az angol, az orosz trónörökös), írók (ifjabb Dumas, A. Wolff, E. Renan), festők, szobrászok (J. P. Laurens, Charlemont, Chaplin, Duez, Lefebvre, Detaille, Brožik).

Karl Sedelmeyer látta, hogy Munkácsy egészségi, illetve idegállapota rosszabbodik, művei már nem érik el régi sikereiket, s az európai

¹⁰ Malonyay Dezső: *Munkácsy Mihály élete és munkái*. Budapest, 1898. 135. p.

¹¹ Halász Gábor (sajtó alá rend.): *Justh Zsigmond naplója*. Budapest, 1941. 91. p.

műkereskedelem már a modernnek iránt kezd érdeklődni. Új felvevőpiacot, amerikai utat szervezett meg, ahol egymás utáni években, 1886–87-ben mutatta be a két Krisztus-képet. Az első kép bemutatóján Munkácsy is jelen volt.

A műgyűjtő nagy propaganda-hadjárral előzte meg és kísérte a kiállítást. A népszerűsítést célozta a Bukovics Ernő által írt és szerkesztett katalógus, illetve könyv. Ez a reprezentatív album a *Krisztus Pilátus előtt* című képet elemezte, Munkácsy életrajzát, az 1881–85 között megjelent angol, francia, német, svéd, norvég nyelvű kritikákat, valamint reprodukciók sorát tartalmazta, köztük egy műlappal: a *Krisztus-fej* rézkarcú változatával.

Sedelmeyer már 1886. november elején áthajózott a festményekkel és könyvekkel, s megkezdte a kiállítás előkészületeit. Munkácsy is követte őt november 14-én, a La Champagne postahajón. Keservesen meggyötörte a tizenöt napos tengeri út, de fényesen kárpótolta a fogadtatás, amelyben része volt a kint élő magyarok spontán lelkesedésének. Úgy várták és köszöntötték, mint annak idején Kossuth Lajost.

1886. november 19-én nyílt meg a kiállítás New Yorkban, a 23. utcán lévő Old Tabernacle kiállítótermében. Az amerikai úttal kapcsolatban több ereklét őriz a Munkácsy Múzeum. Itt láthatók azok a folyóiratok, amelyek 1881-ben jelentek meg művészetéről, valamint az 1886-os kiadású *Christ before Pilate* című könyv, továbbá M. Kets Keméthy – a magyar Kecskeméti Mihály – és Mora által New York-ban és Washingtonban készült fényképei (42–43. kép; Fényképek I. 18–19.).

Mint tudjuk, az ünnepségeket Pulitzer József magyar származású, maki születésű újságkirály szervezte, s ő ismertette össze újabb amerikai milliomosokkal (egy részük már 1870-től ismerte Munkácsy nevét, és több műve volt amerikai tulajdonban). Philadelphiában találkozott John Wanamakerrel, aki később megvásárolta a két nagy Krisztus-képet. Wanamaker leánykaja portréját, több milliomos pedig felesége portréját rendelte meg Munkácsynál, amelyeket már Párizsban festett meg. A fényképtárban egész tucat modellfotót látni ezekről a hölgyekről. A kész képek reпрóit ugyancsak elkészíttette Munkácsy, így őrizi a gyűjtemény pl. Blumenthalné, Pulitzerné arcmásának korabeli fotóit.

Párizs mellett Colpach, felesége birtoka lett volna a pihenőhelye (56. kép), de nagyon gyakran ott is megfeszített ütemben dolgozott nyaranta. Festősegédei – Szamossy László, a fiatal Rónai (a későbbi Rippl) –, Munkácsy ösztöndíjas tanítványai – Karlovszky Bertalan, Halmi Artur, Révész Imre, Koroknyai Ottó, Pataky László – itt készítették a holland modorú jeleneteket, szalonképeket, amelyeket a mester fejezett be.

Számlakönyvből (Dokumentumok I. 4.) kiderült, hogy 400–400 frankot fizetett Karlovszkynek évente 2–3 alkalommal, Ripplnek 700 frankot a *Két család* másolásáért.

Colpachon látta vendégül Lisztet, Haynaldot, Paál Lászlót, majd John Wanamaker, Blumenthal amerikai milliomosokat, Karl Sedelmeyert. Tó mögött álló, kényelmes kastély volt Colpach, amely nagy társaság fogadására is alkalmasnak bizonyult. Ez kiderül a gyűjteményben őrzött fotókról is: két fényképen Cecile szüleinek gyémántlakodalmára érkező, mintegy 70–80 vendéget látni a kastély előtt. A nyugodt vidék, az erdővel, tóval körülvett Colpach több festményének lett a színhelye és modellje (*Colpachi iskola, Hazafelé, Colpachi park, A kastély úrnő születésnapja, Falusi tanító*).

Mint a számlakönyvből kiderül, nyaranta 1000–3000 frankkal járult hozzá Cecile colpachi utazásához és háztartásához. Hatalmas összegeket emésztett fel a két háztartás, de 1878–1887 között évente átlagosan száz-ezer frank volt Sedelmeyer átutalása. Szerződésük tíz év után megszűnt, ami Munkácsy számára nem felszabadulást, hanem újabb gondokat jelentett. Részben Cecile készítette munkára, részben önmaga vált aggályoskodóvá betegsége miatt.

Utolsó sikere az 1889. évi Párizsi Világkiállítás nagydíja volt, amit az Amerikából visszahozott két Krisztus-képért kapott. Ekkor nyolcszáz magyart látott vendégül párizsi palotájában úgy is, mint a Párizsi Magyar Egylet elnöke, s úgy is, mint a világkiállítás Osztrák–Magyar Képzőművészeti Szakbizottságának elnöke.

1890 és 1891 őszén hosszabb ideig Magyarországon tartózkodott. 1890-ben jelent meg a szabadságharc évfordulójára az aradi vértanúk albuma, többek között Munkácsy és Zichy illusztrációival. Munkácsy Bécsből érkezett (ahol mennyezetképét helyezték el), s előbb Aradon, majd Pesten ünnepelték.

Jövetelének legfőbb célja az épülő parlament számára ígért festmény előkészítése volt. Mint tudjuk, a honfoglalás témáját még 1882-ben vetette fel Munkácsyon tett látogatása alkalmával. 1891 szeptember–októberében a művész bejárta az országot: modelleket, kosztümöket, kellékeket gyűjtött. Titkára, Écsy Ferenc József festő és fényképész kísérte el, rendre fényképezte a Munkácsy kívánsága szerint beállított modelleket. Észak-Magyarországon készülhettek azok a lovasjelenetek, amelyeket valószínűleg Schabinszky László fotózott (Fényképek I. 23–24.). Mindenütt lelkesen ünnepelték a nagy festőművészt, Bánffyhunyadon pl. élőképpel emlékeztették *Krisztus Pilátus előtt* című festményére. Szegeden látta Balázs Sándor–Szigligeti Ede *Sztrájk* című színelőadását, s a helyszínen lelkesen gratulált a

társulatnak. Az eredeti költemény írója, Coppée már régóta látogatója volt párizsi szalonjának, mégis a Balázs–Szigligeti-átirat ragadta meg, s 1892-től foglalkozni kezdett a *Sztrájk*kal is. Először azonban a *Honfoglalás*ba kezdett, amit többszöri átfestés után, 1893 decemberében állítottak ki Párizsban, Georges Petit-nél. 1893-ban Turinba (Torino) utazott, ahol átadta az agg Kossuthnak a mű reprodukcióját.

A *Honfoglalás* után Kádár Gábor, Párizsban élő nyomdász, grafikus ösztönzésére megfestette a Krisztus-trilógia befejező darabját, a 403 × 650 cm-es *Ecce homo*, amely 1896 márciusára készült el. Nem „M. de Munkácsy”, hanem „Munkácsy Mihály” szignóval látta el. A festmény fölött nem ő rendelkezett, azt egy magyar alkalmi egyesülés forgalmazta, vándoroltatta egészen 1914-ig. A millenáris kiállítás idején a *Feszty-körképpel* vetekedő látványosság lett az *Ecce homo* bemutatója. A festményt az Andrassy út végén, a Belle-vue nevű mulató udvarán, kis görög templomszerű pavilonban állították ki, amelyet Munkácsy maga mutatott be a királynak és kíséretének. Már ekkor köztudott volt Wlassics Gyula miniszter tárgyalása Munkácsyval a hazatérést illetően. A miniszter a magyar képzőművészet főfelügyelője címet szánta a festőnek.

Összesen 315 000 ember látta az *Ecce homo*t Budapesten 1896 nyarán. Ezzel párhuzamosan a millenáris képzőművészeti kiállításon tizenöt művét (többek között *Liszt Ferenc*, *Pulitzerné* portréját és a *Sztrájk*ot) mutatta be Munkácsy. Találkozott Fényes Adolffal, sorra látogatta festőkollégáit: Lotz Károlyt, Telepyt, Jókait és vejét, Feszty Árpádot. Az ünneplések végképp felőrölték erejét: Budapestről egyenesen Baden-Badenbe vitték, majd a Bonn melletti Endenichben töltötte utolsó éveit (59–60. kép). Innen rokona, Zsilinszky Mihály államtitkár kísérte haza holttestét 1900. május 6–7-én. 1898-ban felesége „dobra verte” a palota értékeit (34. kép). Az árverésen a magyar testületek nem képviseltették magukat, egyedül Bródy Sándor írt megrázó hangú cikket ekkor, leszögezvén: „*Nem ezt érdemelte volna tőlünk!*”¹²

Annál nagyobb gondossággal és pompával szervezte a magyar kormány Munkácsy temetését, az „utolsó szuperprodukción” 1900 májusában. Az új Múcsarnokból kísérték végső nyugvóhelyére, a Kerepesi temetőbe. A ravatalt Fadrusz János, Hegedüs László, Lechner Ödön és Stróbl Alajos tervezte. A temetőben Dessewffy Sándor csanádi püspök celebrálta a gyászmisét. Mint ahogy a nagy temetésen, az 1911. évi szoboravatón is képviseltette

¹² Bródy Sándor: *Munkácsy*. Új Idők, 4. évf. 1898. 542. p.

magát Békéscsaba városa, és folyamatosan tartotta a kapcsolatot Munkácsy özvegyével, Cecile Papier-vel. A magyar állam 1904-ben egy 32 darabból álló festménygyűjteményt vett át az özvegytől 210 000 korona értékben, amelynek egy részét életjáradékként fizette, továbbá Munkácsyné ajándékba adott át egy 100 000 korona értékű festészeti anyagot.

1910-től kezdték újraértékelni Munkácsy műveit. A berlini Secessionban bemutatott tájképeit, vázlatait magasra értékelték a kritika, a Krisztusképeket kedvezően fogadták Rómában, majd Budapesten.

1914-ben megjelent Karl Sedelmeyer reprezentatív Munkácsy-albuma. 1913-ban Feleky Géza adott ki egy érzékeny, finom Munkácsy-könyvet, 1911-ben felavatták a művész emléksobrát a Kerepesi úti temetőben. A szoborpályázatot ugyan már 1904-ben meghirdették, de nehezen gyűlt össze a pénz. Telcs Ede szobrának elhelyezése megnyugtatta a közvéleményt és Munkácsy rokonságát (65. kép). Avatóbeszédet Prohászka Ottokár püspök mondott, amelyen megjelent József főherceg és kísérete is.

A nagy temetésről, illetve az 1911. évi ünnepi szertartásról kb. 60 fényképet és iratot, nyomtatványt őriz a békéscsabai múzeum (61–64. kép). Munkácsyné még jelen volt a szoboravatáson 1911-ben, rá négy évre, 1915-ben halt meg. Végakarátának megfelelően – ha késve is – Békéscsabára kerültek Munkácsy ereklyéi, amelyek közt nagyszámú tárgyi anyag volt. Személyes használati eszközei (6–13. kép) szép számmal szerepelnek a múzeum Munkácsy Termében. Itt látható festőállványa (3. kép), palettája, s néprajzi gyűjteményének (14–19. kép) egy része. Az 1994. és 2004. évi jubiláris kiállításon bemutatták azokat a népviseleteket, néprajzi tárgyakat, amelyek a magyar népeletből vett zsánerképein megjelentek. A Munkácsy-kultusz jeleit mutatja a még életében kapott oklevelek, koszorúk, emlékiratok igen nagy száma, s az a több száz koszorúszalag, amelyet a temetésre vittek a magyar közélet, művészeti élet képviselői, a magyar városok (így Békéscsaba) és francia tisztelői, barátai (21–22. kép).

A hagyatéka értékes darabjai a bizonyítványok, okiratok, leltárak. Különösen az utóbbiak reprezentálják Munkácsy életvitelét, gazdagságát, illetve igényességét. A pénztárnapló legtermékenyebb időszakának anyagi ügyeibe enged betekintést. Havonta vezette kiadásait, bevételeit, évente összesítette francia nyelvű, kézzel írott sorait (Dokumentumok I. 4.).

Megtudjuk, hogy 1878-ban 25 000, 1880-ban 100 000, 1881-ben 220 000 frankot utalt át számára Karl Sedelmeyer a Claude Lafontaine bankba. (Ez utóbbi a *Krisztus Pilátus előtt* ára és a belépőjegyekből való részesedés volt.) 1882-ben 295 750 frank volt a teljes bevétele, 1883-ban 98 500, 1884-ben 125 000 (a *Golgota* és a budapesti bemutató jegyeiből 20 000 frank), 1885-

ben 141 000 frankban részesült, melyből 40 000 volt a *Kálvária*-részlet ára. 1886-ban a *Mozart haláláért* és tanulmányokért 100 000-et, a *Kálvária* másik redukciójáért 40 000 frankot kapott. Megtudjuk pl., hogy 30 000-et kért a *Siralombház* redukciójáért, 20 000-et a *Baba látogatóiért*, 3–6000-et tájképe-ért, 15–15 000-et a *Krisztus-fej*- és a *Pilátus*-tanulmányért, 25 000-et a *Falu bőse* redukciójáért, 25 000-et a *Két családért*, 23 000-et a *Műterembelsőért*, 10 000-et ennek kisebb változatáért. Ehhez képest ő 700 frankot fizetett Rippl-Rónainak! 1884-ben 21 000 frankot kapott a *Haynald*-portréért. 1887-ben 1 473 888 frankkal zárta a bevételi listát.

Kiadásai között gyakran szerepel a festék, a festőállvány (ez pl. 280 frank), s évi több ezer frankos számla antikváriusoknak, műkereskedőknek bútorért, lámpákért, drapériákért, szobrokért, műtárgyakért, amelyek nemcsak berendezési tárgyai, bútorai, hanem többnyire modelljei is voltak. Ugyanez vonatkozik néprajzi gyűjteményére, amelynek jelentős része Békéscsabára került. 1883-ban pl. 256 frankért vett egy magyar kosztümöt, 1885-ben 327 frankért magyar parasztviseletet (Ereklyék IV.).

Barrias szobrásztól 1885-ben 6000, 1887-ben 3000 frank értékben vásárolt. Évente küldött támogatást rokonainak, illetve fedezte utazásaikat. 1879-ben pl. 2000 forintot, azaz 1065 frankot adott Munkácsy-Lieb Emilnek, 1885-ben 2030 forintot, a többi évben 150–1000 forint közti összeget. 1885–86-ban 3000 forintot kapott tőle a Reök család.

Feleségének évi 2–4000 frankot adott a háztartásra, colpachi felújításra (a híres verandára 3600 frankot költött 1883-ban). Ugyanekkor 922 frankért vásárolt fotóapparatust, 1195 frankba került az operabérlet. A Párizsi Magyar Egyletnek évi 200, majd 500 frankot adott, az osztrák szövetségnek 450 frankot 1885-ben. Tanítványai, segédei egy-egy alkalommal 200–1500 franknyi összegben részesültek, legtöbbit egykori mesterének fia, Szamosy László kapott, valamint Koroknyay Ottó. Modelljeinek 200–500 frankot juttatott. 1882 februárjában 7200 frankjába került budapesti utazása. 1885-ben és 1886-ban 10–10 000 frankot költött utazásra – az óriásképek bemutatóin vett részt Európában és Amerikában. Évi 2–4000 frankba került a karlsbadi, majd lamalou-i gyógyfürdőzés, gyógykezelés. Az 1883-ban készített általános leltárkönyvből élénk tárul az Avenue de Villiers 53. szám alatti palota teljes berendezése helyiségről helyiségre.

A szalonban kínai vázák, flamand és török szőnyegek mellett magyar fajansz vázák is álltak. A falakon Daubigny és Makart (portré Munkácsynéről) festményei függtek. Szomorú ugyanezeket a teteleket 15 évvel később árverési katalógusban olvasni (34. kép; Dokumentumok II. 16.). Igaza volt Lázár Bélának, aki korán és mohón rendezett árverésnek minősítette ezt.

Munkácsyné és Malonyay kézírásos bejegyzéseiből megtudjuk, hogy a legtöbb Munkácsy-festményt Kleinberger vásárolta meg, melyek egy része később a Szépművészeti Múzeumba került. 3000 frankot fizetett egy Mozart-tanulmányért, egy kis *Alvó nő*-tanulmányért 960-at, 600 frankért vásárolt egy Holbein iskolából származó *Erasmus*-portrét, 215 frankért egy olasz kisbronzot. Vevő volt Sedelmeyer is, valamint a Bernheim-kiadó, Georges Petit. Számtalan tárgy megmaradt, a vételár összege 137 248 frank volt.

A hagyatéék tekintélyes részét alkotják a korabeli fényképek. Van ugyan portréfotó Munkácsyról a Magyar Nemzeti Galéria adattárában, a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárában is, de a legtöbb a békéscsabai múzeumban található. A fiatal Munkácsyt Strelisky, Borsos fényképezte Pesten, de ezekből nincs eredeti darab itt. Annál több van az 1870-es évektől. Munkácsy a legjobb párizsi, pesti, luxemburgi fényképészeket kereste fel. A fotók egy része műtermi felvétel (38–40., 53–54. kép), a 80-as évektől számtalan fotó készült a szabadban, elsősorban Colpachon (56. kép). A korai képek kisméretűek, ún. vizitképek, a későbbiek cabinet, illetve souvenir méretűek.

Dióhéjban át kell tekintenünk a fényképezés hőskorát, mert a fotózás Munkácsy művészetében és hagyatékában nagy szerepet játszik. Az 1839-ben J. M. Daguerre által feltalált dagerrotípiá csak egy példányban készült. F. Talbot találta fel a talbotípiát, amely papírnegatívról sokszorosítható volt. Adolph Disderi hozta divatba a látogatójegyként alkalmazott 6 × 9 cm-es, ún. vizitkártyát, amely elmaradhatatlan kelléke lett a társasági életnek. (Később terjedt el a nagyobb méretű, falra tehető cabinet, illetve souvenir méret.) 1871-ben R. Maddox kezdte alkalmazni az eddigi nehezen megvalósítható nedves eljárás helyett az ún. száraz eljárást. Brómezüst zselatin szárazlemezt használt, amelyet később gyárban állítottak elő. Ez meggyorsította a fényképezést, és megkönnyítette a szabadtéri felvételek készítését. A műtermi portréfotók után ekkor terjedtek el a szabadtéri felvételek, az életképek és pillanatképek, majd a riportfotók.

Magyarországon először a festők, mérnökök, gyógyszerészek, ötvösök lettek fényképészek. Marastoni Jakab és Mezey Lajos dagerrotípiákat is készített. Egymás után nyitott „fényirdát”, fényképezsműtermet Borsos József, Simonyi Antal, Strelisky Lipót és Sándor, Koller Károly. Pesti üzleteik látogatottak voltak, kirakatkiállításuk újtonságait jelentették a kosztümös színészfotók és a híres emberek fényképei. Már a hatvanas évek végén írtak a lapok Ellinger Ede kirakatáról, az ott látható Munkácsy-arcképről. Ekkor

már 280 fényképészműterem volt az országban. A városképek és tájak fotóztatása a száraz eljárás megjelenése után jött igazán divatba.

Munkácsy Mihály már a hatvanas években megismerkedett a fényképezéssel, hiszen a kor festői már javában használtak fényképet festői segédletként. Bécsben és német földön is divat volt ez, nem véletlen hát, hogy Düsseldorfban maga is ezt a módszert választotta. Mint Ligeti Antalnak írta, naponta egy tallért kért egy modell. Így érthető, hogy olcsóbb volt a modellfényképezés, amelyet a készülő *Siralombház*hoz vett igénybe. A fotótörténészek nem tartják kizártnak, hogy Munkácsy fényképezte modelljeit: a beöltöztetett, beállított őrt, az elítéltet, a kosarat tartó leányt, a síró asszonyt, a ködmönös és bőrkötényes férfit. Az előbb ismertetett nehézségek, a bonyolult és drága műszerek miatt nem tartom lehetségesnek, hogy Munkácsy készítette volna nedves, kollódiumos eljárással a modellfotókat. Az azonban biztos, hogy a fiatal festő már 1868 körül tudta: mit és hogyan akar a *Siralombház*on ábrázolni. Erről tanúskodnak a Békéscsabán lévő értékes fényképek (Fényképek IV. 1–7.).

Az már nem kizárt, hogy 1874 őszén ő fényképezte le Reök bácsi kismegyeri birtokán a beöltöztetett béreseket, cselédeket a készülő *Falu hőse*-hez. Ekkor már egyszerűbbnek bizonyult fotózni száraz eljárással, és pénze is volt készüléket vásárolni. Valószínű azonban, hogy inkább kifizette egy békéscsabai vagy gyulai fényképésznek a munkát, mert később is de Suse márki (66–68. kép) és Wrede herceg, amatőr fotósok dolgoztak számára. Volt fényképezőgépe és vetítőgépe, ami kiderül pénztárcájából és W. Ilges könyvéből. Képeinek nagy változata vetítőgép segítségével valósult meg.

A Békéscsabán lévő hagyatékban a 80-as, 90-es évekből származó felvételek nagyméretűek, többnyire szürke vagy barna tónusúak. 46 × 35,5 cm-esek azok a Braun-műteremben készített fényképmásolatok, amelyeket óriásképei bemutatóján, kiállításán árusítottak. Ezek pazar kivitelűek, arany feliratúak, paszpartuzottak (72–73. kép; Fényképek V. 7.).

Kevés emlék maradt düsseldorfi tartózkodása idejéből: csak egy rajzos meghívó műtermébe a *Siralombház* sikere után (2. kép; Ereklék I. 2.) és egy fénykép, amely művészünnepségen ábrázolja a fiatal festőt a velencei mór jelmezében (Fényképek I. 1.), a mellette ülő „Desdemona”-val. Ennek a *Vasárnapi Újság*ban megjelent variációján áll a nőalak, amelyből kiderül, milyen magas volt Munkácsy. Ez az egyetlen fénykép, ahol a partnerével áll. Később felesége, Cecile ügyelt arra, hogy mindig ülve fotóztassa férjét kettős portréikon. Egy 1896. évi, Koller utódai által készített fényképen

derül ki igazán (Fényképek I. 36.), milyen alacsony és testes volt Cecile Papier.

Első közös fényképük Pesten, Borsos József műtermében (38. kép; Fényképek I. 3.) készült. Ekkor Pesten, Békéscsabán és Kalocsán tartózkodtak, ez utóbbi helyen Haynald Lajos érsek vendégeként. Ekkor pecsételődött meg az a barátság, amely az 1871. évi düsseldorfi ismeretséggel kezdődött, majd kalocsai, illetve colpachi nyaralásokkal (Liszt Ferenc jelenlétében) folytatódott. Ez a barátság is hozzájárult a Krisztus-képek és Munkácsy portréfestészetének remeke, az 1884. évi *Haynald*-arckép születéséhez (41. kép; Fényképek I. 42.).

A Braun-műterem több pózban megörökítette a fiatal, magas festőt, Párizs egyik ünnepezt művészt és társasági emberét. Rubens jelmezében és „civilben”, a kor legdivatosabb ruháiban is lefotózta, s több német és francia divatlap társasági rovata közölte ezeket a fényképeket (40. kép; Fényképek I. 7., 9–11.).

Párizsban R. P. Dagron, F. Mulnier, A. Quidde, J. Mieczkowski, E. Fiorillo, M. Zinser fényképezte Munkácsyt, az utóbbi kettő a festő műtermébe ment el, és a kis, illetve nagy műteremben, festményei között örökítette meg a művészt a 80-as években (44. kép; Fényképek I. 2., 5., 8., 27–28., 31.)

Cecile Budapesten Strelisky, Koller és Ellinger kamerája elé állt. 1883-ban terhesen, díszmagyarban ábrázolta őt Ellinger (Fényképek I. 49.). Mint tudjuk, 1884 tavaszán az újszülött meghalt. Munkácsyné legjobb fényképeit a kor világhírű fotósa, Paul Nadar, Felix Nadar fia készítette (48–50. kép), de megörökítette az említett Adolph Disderi is (Fényképek I. 46.). A fotók hátoldalán, verzóján levő hirdetésből kiderül, hogy Mulnier az 1867. évi Párizsi Világkiállításon kapott érmet, Nadar az 1878. évi világkiállításon aranyérmet, az 1889-esen pedig nagy érmet, grand prix-t (50. kép). Nadar 1889-es Munkácsy-fényképe a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona.

Több fénykép ábrázolja Munkácsyt magyar rokonai körében. Ezek Kecskeméten, Mezőcsáton, Mezőkövesden (51. kép) készültek, az utóbbiakat valószínűleg a miskolci Schabinszky készítette, aki 1890 táján többször megörökítette őt, illetve modellfotókat készített számára a *Honfoglaláshoz*. Rokonait ábrázoló fotográfiái közül kiemeljük hűgának, Gizellának egészalakos fényképét, amely Debrecenben készült 1874 körül, a híres Gondy–Egey „fényirdában” (Fényképek I. 44.).

A fényképek egész sorozata örökíti meg a párizsi és a colpachi műtermeket, szobákat, Munkácsy életének helyszíneit, ahol igazi festő-fejedelemként élt a 80-as évektől. Ezek a fényképek részben amatőrök

(de Suse márkai, Wrede herceg), részben a már említett fényképészek munkái (Fényképek II.).

Több felvétel mutatja be Munkácsyné colpachi palotáját és annak környezetét. Benne tágas szobák álltak, melyek egyikében Munkácsy freskói láthatók (Fényképek II. 6–7.). A négy falfestményt még házasságuk előtt festette, reprodukcióját W. Ilges közölte 1899-ben.

Munkácsy születésének 150. évfordulóját kiállításokkal, könyvekkel, nemzetközi emléküléssel (Debrecenben) ünnepelték 1994-ben. 2004-ben Békéscsaba állt az évi jubileumi ünnepségek élére, amikor tudományos emlékülést és kiállításokat szervezett, majd több könyvet is megjelentetett (lásd a válogatott irodalmat). A békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum kincsei (így a fotók, néprajzi relikviák, festmények) eljutottak az évek során a Magyar Nemzeti Galériába, Miskolcra, Kaposvárra, Szegedre, a luxemburgi nemzeti múzeumba és a Párizsi Magyar Intézetbe. Leghatékonyabban azonban a festőről elnevezett otthonukban fejtik ki hatásukat.

TÁRGY- ÉS DOKUMENTUMJEGYZÉK

Az alábbiakban közzétesszük az özvegy által a békéscsabai múzeum számára hagyományozott Munkácsy-ereklyéket, valamint a későbbi szerzemények listáját. Hagyományos értelemben ereklyének minősül mindaz, amit Munkácsy még látott, használt, amely még tulajdona volt. Az áttekinthetőség kedvéért azonban jobbnak találtuk három részre osztani a gyűjteményt. Az első egységben a tárgyi eszközöket (rajzait, festőeszközöit, képzőművészeti gyűjteményének darabjait, használati tárgyait, néprajzi gyűjteményét, ajándékait, koszorúszalagjait) soroljuk fel. A másodikban a dokumentumok szerepelnek, amelyek között okmányok, oklevelek, nyomtatványok, a művészről szóló korabeli kiadványok találhatóak. Jelentősége és mennyisége miatt külön fejezetet szánunk a fényképeknek, reprodukcióknak.

A felsorolásra kerülő tételek a következő információkat tartalmazzák: a tétel megnevezése; év; technika, anyag (az *Ereklyék* és a *Dokumentumok* esetében); méret (a tárgy típusától függően mm-ben, illetve cm-ben megadva); leltári szám; a felvétel készítője – amennyiben ismert, a település neve – (a *Fényképeknél*); felirat; megjegyzés (egyéb jellemzők). Továbbá ahol lehet, jelezzük, hogy melyik kiadványban került már sor az adott tétel közlésére. Az itt fellelhető hivatkozások részletes ismertetése a *Válogatott irodalom* című fejezetben olvasható.

A jegyzékben az alábbi rövidítéseket alkalmazzuk:

- á. átmérő
- h. hosszúság
- ltsz. leltári szám
- m. magasság
- repr. reprodukció
- sz. szélesség

EREKLYÉK

I. RAJZOK, FESTŐESZKÖZÖK

1. Vázlatfüzet

1860 körül; papír; 115 × 195 mm;
ltsz.: 77.186.1.

Megjegyzés: 27 lap; fekete színű borító; kiskorpádi rajzokkal

2. Meghívó Munkácsy düsseldorfi műtermébe (2. kép)

1871, Düsseldorf; tus, papír;
170 × 220 mm; ltsz.: 53.5574.1.

Megjegyzés: rajzzal díszített
Közli: Ilges 1899, 46. p.

3. A tömeg (1. kép)

1878 körül; rizspapír; 305 × 230 mm;
ltsz.: 58.26.82.2.

Megjegyzés: vázlatrajz

4. Vázlatkönyv

év nélkül; litográfia, papír;
370 × 280 mm; ltsz.: 53.5606.1.

Megjegyzés: 9 számozott lap;
kemény táblás papírkötés

5. Akvarell-mappa

év nélkül; papír, vászon;
370 × 270 mm; ltsz.: 53.5571.1.

Megjegyzés: vászonkötés

6. Vázlatfüzet

év nélkül; papír; 245 × 320 mm;
ltsz.: 58.26.82.1.

Megjegyzés: 6 lap; kék színű borító; 5 lapon rajzok, melyeknek nem mindegyike származik Munkácsytól

7. Anya gyermekkel

év nélkül; papír; 400 × 300 mm;
ltsz.: 58.26.81.

Felirat: „Munkácsy első rajza”

Megjegyzés: nyomat Munkácsy
1861-es ceruzarajzáról

8. Munkakabát

év nélkül; lüszter; 88 × 160 cm;
ltsz.: 58.26.167.

9. Festőállvány (3. kép)

év nélkül; fa; 145 × 60 cm;
ltsz.: 53.5531.1.

10. Szőrecsetek

év nélkül; szőr, fa; különböző
méret; ltsz.: 53.5530.1–20.

II. KÉPZŐMŰVÉSZETI ALKOTÁSOK MUNKÁCSY GYŰJTEMÉNYÉBŐL

1. **Bollinger: Mozart mellképe**
év nélkül; rézkarc, papír;
191 × 124 mm; jelzés lent középen:
Bollinger sc.; ltsz.: 53.5594.1.
2. **Charles Chaplin: Illusztráció
Ariosto Angelicájához**
1876 körül; rézkarc, papír;
201 × 150 mm; jelzés jobbra lent:
Ch. Chaplin; ltsz.: 58.26.157/e
3. **Charles Chaplin: November**
év nélkül; rézkarc, papír;
149 × 244 mm; jelzés jobbra lent:
Ch. Chaplin; ltsz.: 58.26.157/b
4. **Charles Chaplin: Szélmalom**
év nélkül; rézkarc, papír;
121 × 214 mm; ltsz.: 58.26.157/c
5. **Charles Chaplin: Ülő akt (4. kép)**
1874; rézkarc, papír; 162 × 121 mm;
jelzés jobbra lent: Ch. Chaplin;
ltsz.: 58.26.157/f
6. **Ismeretlen: Krisztus Pilátus előtt**
év nélkül; fa; 300 × 465 mm;
ltsz.: 53.5608.1.
7. **Ismeretlen: Mozart családja**
1800-as évek eleje; papír kasírozva
kartonra; 165 × 220 mm;
ltsz.: 53.5597.1.
Megjegyzés: nyomat
8. **Lucian Muschitzky: Munkácsy
szüleinek sírja Miskolcon (5. kép)**
év nélkül; akvarell, tus, papír;
330 × 320 mm; jelzés jobbra lent:
gezeichnet: Lucian Muschitzky;
ltsz.: 53.5601.1.
Megjegyzés: Munkácsy 1861-ben ké-
szült ceruzarajza nyomán
9. **Louis G. Ricard – Pauline Lau-
rens: P. Laurens szobrász portréja**
év nélkül; rézkarc, papír;
240 × 200 mm; jelzés balra lent:
Ricard pinx, jelzés jobbra lent:
Pauline Laurens sculp;
ltsz.: 58.26.157/d
Megjegyzés: Laurens által dedikálva
Munkácsy úrnak (à Monsseur Mun-
kacsy. P. Laurens)
10. **Hans Temple: Munkácsy arcképe**
1880-as évek; olaj, falemez;
650 × 530 mm; jelzés jobbra lent:
Temple; ltsz.: 53.5728.
11. **Villain: Mozart mellképe**
év nélkül; litográfia, papír;
400 × 280 mm; ltsz.: 53.5596.1.
12. **Emile Charles Wauters: Mun-
kácsy Mihály arcképe**
1890; pasztell, papír; 453 × 284 mm;
jelzés balra fent: Hommage à Ma-
dame de Munkácsy, Emile Wauters;
ltsz.: 53.5757.

III. SZEMÉLYES HASZNÁLATI TÁRGYAK

1. Mappa

év nélkül; bőr, papír; 29 × 16,5 cm;
ltsz.: 53.5532.1.

Megjegyzés: 9 itatóspapírt és 1 le-
vélpapírt tartalmaz

2. Fésű

év nélkül; celluloid; ltsz.: 53.5535.1.

Megjegyzés: sárga színű; mintázott;
több darabra tört

3. Fésűtok

év nélkül; bőr; h.: 22 cm, sz.: 6 cm;
ltsz.: 53.5535.1.2.

Megjegyzés: barna színű

4. Szemüvegtok

év nélkül; fa, papír, bársony;

h.: 6,5 cm, sz.: 4 cm;

ltsz.: 53.5536.1.2.

Megjegyzés: készítője Josef Krause,
Köln

5. Szemüveg

év nélkül; üveg, fém; h.: 10,8 cm,
sz.: 3,8 cm; ltsz.: 53.5537.1.

Megjegyzés: aranyozott keret; egy
üveg; egy szár

6. Szemüveg

év nélkül; üveg, fém; h.: 11 cm,
sz.: 3 cm; ltsz.: 53.5538.1.

Megjegyzés: félköríves fémkeret; egy
üveg

7. Kesztyű

év nélkül; szarvasbőr; h.: 25 cm,
sz.: 11 cm; ltsz.: 53.5540.1.1–2.

8. Kesztyűujj-tágító

év nélkül; ébenfa; h.: 29 cm,
sz.: 4,5 cm; ltsz.: 53.5541.1.

Megjegyzés: „MM” monogrammal
ellátott

9. Cipőhúzó

év nélkül; ébenfa; h.: 20 cm,
sz.: 4 cm; ltsz.: 53.5542.1.1.

Megjegyzés: fényezett

10. Hajkefe

év nélkül; sörte, ezüst, ébenfa;

h.: 16 cm, sz.: 8 cm; ltsz.: 53.5542.1.2.

Megjegyzés: „MM” monogrammal
ellátott

11. Hajkefe (9. kép)

év nélkül; sörte, ezüst, ébenfa;

h.: 14 cm, sz.: 8 cm; ltsz.: 53.5543.1.

Megjegyzés: „MM” monogrammal
ellátott

12. Hajkefe

év nélkül; sörte, ébenfa; h.: 14 cm,
sz.: 8 cm; ltsz.: 53.5544.1.

13. Hajkefe

év nélkül; sörte, csont; h.: 12,5 cm,
sz.: 6,7 cm; ltsz.: 53.5545.1.

14. Levéltartó

1882; bőr; 21,5 × 11,5 cm;
ltsz.: 53.5578.1.
Megjegyzés: barna színű; 4 rekeszes

15. Tintatartó

év nélkül; öntöttvas; 11,5 × 18,5 cm;
ltsz.: 53.5581.1.

16. Tintatartó párna

év nélkül; textil; 18 × 17,5 cm;
ltsz.: 53.5579.1.
Megjegyzés: piros és barna színű

17. Tintásüveg

év nélkül; üveg; m.: 11,5 cm,
á.: 11 cm; ltsz.: 53.5580.1.
Megjegyzés: zöld színű; széles pe-
rem, öblös has

18. Pecsétnyomó

– **Munkácsy-címerrel** (8. kép)
év nélkül; vas, elefántcsont;
h.: 8,5 cm, á.: 2 cm; ltsz.: 53.5577.1.

19. Sétabot (10. kép)

év nélkül; keményfa; h.: 88 cm,
á.: 1 cm; ltsz.: 53.5564.1.
Megjegyzés: fogója majomfejnek ki-
képezve

20. Pelerin

év nélkül; vászon; h.: 120 cm,
sz.: 480 cm; ltsz.: 58.26.168.
Megjegyzés: szürke színű

21. Kalap

év nélkül; posztó, strucc toll;
m.: 10 cm, á.: 23 cm; ltsz.: 58.26.178.
Megjegyzés: fekete színű; keskeny
szélű, lapos; fekete strucc tollal dí-
szített

22. Esernyő (11–12. kép)

év nélkül; fa, textil, fém; h.: 91 cm;
ltsz.: 58.26.182.
Megjegyzés: fekete színű; réz díszí-
tésű fogó, rajta Munkácsy monog-
ramja

23. Székhuizat

év nélkül; plüss; h.: 128 cm,
sz.: 36 cm; ltsz.: 58.26.183.2.
Megjegyzés: zöld színű

24. Szék

év nélkül; fa; m.: 121 cm, sz.: 57 cm;
ltsz.: 58.26.184.
Megjegyzés: falécekből készült; ülő
része és a támlája csuklósan hajlik

25. Ruhakefe

év nélkül; sörté, ébenfa; h.: 19 cm,
sz.: 4,5 cm; ltsz.: 53.5546.1.

26. Kalapkefe

év nélkül; sörté, csont; h.: 19 cm,
sz.: 3 cm; ltsz.: 53.5547.1.
Megjegyzés: „MM” monogrammal
ellátott

27. Bajuszkefe

év nélkül; sörté, csont; h.: 9,5 cm,
sz.: 4 cm; ltsz.: 53.5548.1.

28. Doboz (13. kép)

év nélkül; tölgyfa; h.: 38 cm,

sz.: 16 cm, m.: 12 cm;

ltsz.: 53.5549.1.

Megjegyzés: felnyitható fedele domborúan faragott

29. Kölnisüveg

év nélkül; üveg, ezüst; m.: 17 cm,

sz.: 9,5 cm; ltsz.: 53.5551.1.

Megjegyzés: négyszögletes; oldala bordás, fedele ezüstből készült, bordás

30. Kölnisüveg (7. kép)

év nélkül; üveg, ezüst; m.: 9,5 cm,

á.: 4 cm; ltsz.: 53.5556.1.

Megjegyzés: henger alakú; „MM” monogrammal ellátott ezüstkupak

31. Pohár (6. kép)

év nélkül; fém; m.: 20 cm,

á.: 6,5 cm; ltsz.: 53.5553.1.

Megjegyzés: ezüstözött; oldalán domború díszítés

IV. NÉPMŰVÉSZETI TÁRGYAK

1. **Mente** (17. kép)

év nélkül; posztó; h.: 75 cm,
sz.: 167 cm; ltsz.: 58.26.170.1.
Megjegyzés: fekete színű, színes
zsinórokkal díszített

2. **Ing** (19. kép)

év nélkül; vászon; h.: 78 cm,
sz.: 252 cm; ltsz.: 58.26.173.
Megjegyzés: fehér színű; bő ujj;
elején hímzés, ujjá végén kék szalagok

3. **Ing**

év nélkül; vászon; h.: 118 cm,
sz.: 281 cm; ltsz.: 58.26.174.1.
Megjegyzés: fehér színű; bő ujj;
elején és ujjain hímzés

4. **Kötő**

év nélkül; klott, gyapjú, csipke;
h.: 93 cm; ltsz.: 58.26.179.
Megjegyzés: fekete színű; gyapjú-
szalagokkal, alján arany színű, fém-
szállal horgolt csipkedíszítés

5. **Kendő**

év nélkül; kasmír; h.: 168 cm,
sz.: 168 cm; ltsz.: 58.26.181.
Megjegyzés: fehér színű; színesen
nyomott, szélein rojtos

6. **Rokka**

év nélkül; fa; m.: 130 cm,
sz.: 36 cm; ltsz.: 53.5533.1.
Megjegyzés: fekete színűre pácolt;
három lábú

7. **Dohányzacskó** (18. kép)

év nélkül; bőr; h.: 82 cm,
sz.: 27 cm; ltsz.: 58.26.175.1.
Megjegyzés: hímzett, sallangos

8. **Karikás ostor** (14. kép)

év nélkül; bőr, fa; szíj h.: 177 cm,
nyél h.: 42 cm; ltsz.: 53.5534.1.
Megjegyzés: fehér színű szíjakkól
font; fanyél

9. **Gatya**

év nélkül; vászon; h.: 86 cm,
sz.: 280 cm; ltsz.: 58.26.174.2.
Megjegyzés: fehér színű; bő szár;
fehér színű hímzés

10. **Mellény** (16. kép)

év nélkül; posztó; h.: 50 cm,
sz.: 95 cm; ltsz.: 58.26.171.2.
Megjegyzés: fekete színű; színes
zsinórokkal díszített

11. **Mellény**

év nélkül; posztó; h.: 48 cm,
sz.: 95 cm; ltsz.: 58.26.172.
Megjegyzés: kék színű; farkasfogas
szegély

12. **Szék** (15. kép)

év nélkül; fa; m.: 96 cm, sz.: 40 cm;
ltsz.: 94.1.1.
Megjegyzés: festett, faragott

V. EMLÉKEK, AJÁNDÉKOK

1. Ezüst babérkoszorú (20. kép)

1882. február; ezüst; á.: 40 cm;
ltsz.: 53.5550.1.1.

Felirat – ezüst szalagon: „Munkácsi Munkácsy Mihálynak, a nagy művésznek, szülővárosa, Munkács. 1882. február”

Megjegyzés: tokkal; 33-33 ezüst babérlevéllel, bogyókkal díszített

2. Koszorú

1882 körül; papír; á.: 42 cm;
ltsz.: 53.5539.1.

Megjegyzés: apró, piros színű virágokkal díszített

3. Koszorúszalag

1882?; selyem; 290 × 16 cm;
ltsz.: 79.27.1.

Felirat: „A Madame Munkácsy”

Megjegyzés: piros-fehér-zöld színű

4. Szalag

1882?; ripszelyem; 94 × 18 cm;
ltsz.: 79.27.2.

Felirat: „Munkácsy Mihálynénak”

Megjegyzés: vörös-fehér-kék színű; arany színű betű

5. Kokárda

1882. március 2.; selyem;
56 × 7 cm; ltsz.: 79.27.4.

Felirat: „Munkácsy Mihálynénak

1882. márc. 2-án. A sárospataki Ref. Főiskola Ifjúsága”

Megjegyzés: piros-fehér-zöld színű; négyágú szalaggal

6. Koszorúszalag

1890; selyem, arany; 298 × 13 cm;
ltsz.: 79.27.3.

Felirat: „Munkácsy Mihálynénak a pozsonyi Toldi Kör. octob. 2. 1890”

Megjegyzés: piros-fehér-zöld színű; arany színű betű

7. Ferenc József érdemrend gombja

1889; fém, textil; m.: 1 cm, á.: 1,5 cm;
ltsz.: 53.5558.1.

Megjegyzés: piros-fehér-zöld színű textillel bevont

8. Francia becsületrend gombja

1890 körül; fém, textil; m.: 1 cm, á.: 1,5 cm; ltsz.: 53.5559.1.

Megjegyzés: piros színű textillel bevont

9. Százforintos Kossuth-bankó

év nélkül; papír; 12,8 × 18,3 cm;
ltsz.: 53.5561.1.

10. Kétforintos Kossuth-bankó

év nélkül; papír; 12,6 × 9,7 cm;
ltsz.: 53.5562.1.

VI. KOSZORÚSZALAGOK¹³

1. A Nagybányai Festőiskolától
év nélkül; selyem; 360 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.78.
2. Az Országos Magyar Kir. Iparművészeti Iskola tanári testületétől
év nélkül; selyem; 414 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.59.
3. Az Iparművészeti Múzeumtól
év nélkül; selyem; 380 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.75.
4. A Budapesti Királyi Tudományegyetemtől
év nélkül; selyem; 360 × 24 cm;
ltsz.: 58.26.165.76.
5. A Ganz Vagongyár asztalosaitól
év nélkül; selyem; 422 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.39.
6. Az Országos Magyar Színművészeti Akadémiától
év nélkül; selyem; 385 × 24,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.36.
7. A Párizsi Magyar Kölcsönös Segélyező Egylettől
év nélkül; selyem; 190 × 40 cm;
ltsz.: 58.26.165.46.
8. A Magyar Nemzeti Múzeumtól
év nélkül; selyem; 460 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.49.
9. A Magyar Tudományos Akadémiától
év nélkül; selyem; 381 × 36,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.34.
10. A Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól
év nélkül; selyem; 202 × 47 cm;
ltsz.: 58.26.165.33.
11. Felirat: „Künstlerverein Malkasten Düsseldorf”
1900; selyem; 158 × 32,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.50.
12. Felirat: „Die Genossenschaft der bildenden Künstler Wiens”
év nélkül; selyem; 288 × 53 cm;
ltsz.: 58.26.165.45.
13. Felirat: „Nagy mesterünk sírhalmára – Erdélyrészi Szépművészeti Társaság”
év nélkül; selyem; 300 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.47.

¹³ A mintegy 150 darab, többnyire 25–30 cm széles, arany színű feliratokkal ellátott selyem, illetve ripszselyem szalagok közül csak a legfontosabbakat közöljük.

**14. A Magyar Mérnök és Építész
Egylettől**

év nélkül; selyem; 280 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.67.

15. Pozsony város közönségétől

év nélkül; selyem; 358 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.68.

**16. Felirat: „A halhatatlan művész-
nek, az igaz barátinak – Zichy Jenő”**

év nélkül; selyem; 388 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.70.

17. Békéscsaba közönségétől

év nélkül; selyem; 216 × 50 cm;
ltsz.: 58.26.165.13.

18. Miskolc város közönségétől

év nélkül; selyem; 474 × 35 cm;
ltsz.: 58.26.165.17.

19. Arad magyar szabad kir. várostól

év nélkül; selyem; 124 × 11,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.1.

**20. Szeged szabad kir. város kö-
zönségétől**

év nélkül; selyem; 284 × 47 cm;
ltsz.: 58.26.165.27.

**21. Felirat: „Az Országos Minta-
rajziskola növendékei”**

év nélkül; selyem; 255 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.48.

**22. Felirat: „A felejthetetlen Mes-
ternek – Az O. M. Kir. Iparmű-
vészeti Iskola növendékei”**

év nélkül; selyem; 511 × 25 cm;
ltsz.: 58.26.165.55.

**23. Felirat: „A nemzeti Géniusz egyik
Messiásának – Singer–Wolfner”**

év nélkül; selyem; 660 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.56.

**24. Az Országos Magyar Kir.
Zeneakadémiától**

év nélkül; selyem; 374 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.60.

**25. A Múzeumok és Könyvtárak
Országos Főfelügyelőségétől**

év nélkül; selyem; 276 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.63.

26. Az EMKÉ-től

év nélkül; selyem; 103 × 22,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.64.

27. A Nemzeti Színház tagjaitól

év nélkül; selyem; 416 × 29,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.66.

**28. A Liszt Ferenc Zeneművész-
körtől**

év nélkül; selyem; 291 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.95.

29. Budapest főváros közönségétől

év nélkül; selyem; 694 × 79 cm;
ltsz.: 58.26.165.32.

**30. Az Országos Szabadelvű Párt-
körtől**

év nélkül; selyem; 202 × 47 cm,
278 × 47 cm; ltsz.: 58.26.165.31.

**31. Felirat: „Nemzeti Szalon dísz-
tagjának”**

év nélkül; selyem; 196 × 49 cm;
ltsz.: 58.26.165.30.

32. Felirat: „A Petőfi Társaság”

év nélkül; selyem; 694 × 79 cm;
ltsz.: 58.26.165.84.

33. A Műegyetemi Körtől

év nélkül; selyem; 292 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.87.

**34. Felirat: „Munkácsy Mihálynak
– A Budapesti Asztalos Ipartestület”**

év nélkül; selyem; 480 × 24,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.93.

35. A Kisfaludy Társaságtól

év nélkül; selyem; 291 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.94.

36. Zala Györgytől

év nélkül; selyem; 292 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.83.

37. Felirat: „Gróf Andrássy Gyula”

év nélkül; selyem; 404 × 27,5 cm;
ltsz.: 58.26.165.85.

38. Benczúr Gyulától

év nélkül; selyem; 424 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.86.

**39. Felirat: „A páratlan mesternek
– Egyházy Ágoston és Társa ki-
adók”**

év nélkül; selyem; 384 × 27 cm;
ltsz.: 58.26.165.88.

40. Gróf Andrássy Tivadartól

év nélkül; selyem; 292 × 28 cm;
ltsz.: 58.26.165.89.

**41. Felirat: „Dem Grossen Meister
– Die Familie Sedelmeyer”**

év nélkül; selyem; 378 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.2.

**42. Felirat: „Francois Kleinberger,
Paris”**

év nélkül; selyem; 418 × 53 cm;
ltsz.: 58.26.165.26.

**43. A Magyar Országgyűlés Kép-
viselőházától**

év nélkül; selyem; 682 × 60 cm;
ltsz.: 58.26.165.23.

**44. A Soproni Képzőművészeti
Körtől**

év nélkül; selyem; 392 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.77.

45. Reök Saroltától és Ilkától

év nélkül; selyem; 392 × 24 cm;
ltsz.: 58.26.165.80.

**46. A Magyar Kir. Női Festőisko-
lától**

év nélkül; selyem; 462 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.81.

47. Az Országos Képtártól
év nélkül; selyem; 380 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.82.
48. Felirat: „Munkácsy Mihálynak
– Telepy Károly és családja”
év nélkül; selyem; 343 × 29 cm,
108 × 29 cm; ltsz.: 58.26.165.98.
49. Felirat: „A nagy Mesternek –
Karlowszky, Tolnay Női Festőis-
kola”
év nélkül; selyem; 576 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.101.
50. Az Országos Magyar Képző-
művészeti Társulattól
év nélkül; selyem; 902 × 39 cm;
ltsz.: 58.26.165.19.
51. Felirat: „Munkácsy Mihálynak
– A M. Kir. Kormány” (22. kép)
1900; selyem; 482 × 39 cm;
ltsz.: 58.26.165.16.
52. Felirat: „A Mesternek – Med-
nyánszky László”
év nélkül; selyem; 480 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.10.
53. Felirat: „Isten Veled! Kedves
Miska! – Röck testvérek”
1900; selyem; 390 × 25 cm;
ltsz.: 58.26.165.8.
54. Malonyay Blankától és De-
zsőtől
év nélkül; selyem; 680 × 28 cm;
ltsz.: 58.26.165.7.
55. Felirat: „Tisza Kálmán a nagy
művésznek csodálattal – Igaz ma-
gyarnak tisztelete és jó barátinak
szeretete jeléül”
év nélkül; selyem; 218 × 29 cm;
ltsz.: 58.26.165.6.
56. Felirat: „Munkácsy Mihály-
nak – A Magyar Iparművészeti
Társulat”
év nélkül; selyem; 374 × 30 cm;
ltsz.: 58.26.165.5.
57. Felirat: „Munkácsy Mihálynak
– Békés vármegye közönsége”
(21. kép)
1900; selyem; 414 × 49 cm;
ltsz.: 58.26.165.28.

DOKUMENTUMOK

I. OKIRATOK, LEJTÁRAK

1. Erkölcsi bizonyítvány

1865; papír; 345 × 213 mm;

ltsz.: 94.1.3.

Megjegyzés: 2 lap

2. Szegénységi bizonyítvány

1867; papír; 342 × 210 mm;

ltsz.: 94.1.4.

Megjegyzés: 2 lap

Közli: Malonyay 1907, 77. p.

3. Útlevíl (23–24. kép)

1869; papír; 400 × 260 mm;

ltsz.: 94.1.5.

Megjegyzés: 2 lap

4. Számlakönyv

év nélkül; papír; 380 × 160 mm;

ltsz.: 58.26.27.

Megjegyzés: 165 lapon 1878–1887 közötti bejegyzések; 151 lap üres

5. Munkácsy palotájának leltára

1883 körül; papír; 465 × 75 mm;

ltsz.: 53.5607.1.

Megjegyzés: 4 kézzel írt lapot tartalmazó füzet; francia nyelvű bejegyzések

6. Füzet

1883; papír; 220 × 180 mm;

ltsz.: 53.5575.1.

Felirat: „Argenterie de Monsieur de Munkácsy, 1883”

Megjegyzés: 12 lap; 4 lapján kézzel írt lista; 3 koffer ezüstneműt, értékeit írja le; francia nyelvű

7. Leltárkönyv

év nélkül; papír; 180 × 115 mm;

ltsz.: 58.26.77.

Felirat: „Hotel de M. de Munkacsy – 53. s. de Villiers – Inventaire général”

Megjegyzés: 22 lap; 18 oldal kézzel írt általános leltárkönyv; francia nyelvű

8. Értesítés Munkácsy tiszteletbeli taggá választásáról, a békéscsabai Casinótól

1881. január; papír; 336 × 210 mm;

ltsz.: 87.9.1.

Megjegyzés: 2 lap

9. Értesítés Munkácsynénak a békéscsabai emléktábla avatásáról

1901; papír; 340 × 210 mm;

ltsz.: 79.320.1.

Megjegyzés: 2 lap

II. NYOMTATVÁNYOK

- 1. Munkácsy és de Marches bárónő esküvői értesítője**
1874, Colpach; papír;
265 × 211 mm; ltsz.: 81.326.1.
Megjegyzés: 1-1 lap; Mercier nyomda
- 2. Munkácsy belépője a Párizsi Világkiállításra (26. kép)**
1878; papír; 100 × 55 mm;
ltsz.: 58.26.30.
Megjegyzés: egyik oldalán Mulnier által készített fotó
- 3. Névjegykártya**
1880 körül; papír; 95 × 55 mm;
ltsz.: 53.5568.1.
- 4. A Krisztus Pilátus előtt bemutatója utáni bankett meghívója (25. kép)**
1881; papír; 150 × 210 mm;
ltsz.: 58.26.79.
Megjegyzés: 2 lap; egyik lapján Munkácsy fényképe
- 5. A Budapesti Asztalos Ipartársulat oklevele**
1882; papír; 470 × 670 mm;
ltsz.: 58.26.159.
- 6. A Budapesti Festők I-ső Betegsegélyző és Temetkezési Egyletének díszoklevele (27. kép)**
1882; papír; 560 × 430 mm;
ltsz.: 53.5591.1.
- 7. A Deák Ferencz Általános Jótékonyági Egylet díszoklevele (29. kép)**
1882; papír; 466 × 635 mm;
ltsz.: 53.5592.1.
- 8. Az Alberti-Irsai Iparos Ifjúsági Önképző-Egylet oklevele (28. kép)**
1882; papír; 570 × 630 mm;
ltsz.: 53.5586.1.
- 9. Az Aradi I. Általános Ipartársulat oklevele**
1882; papír; 570 × 710 mm;
ltsz.: 53.5584.1.
- 10. A „Hungária” Fővárosi Betegsegélyző és Temetkezési Egylet oklevele (31. kép)**
1883; papír; 560 × 430 mm;
ltsz.: 53.5590.1.
- 11. A kolozsvári Egyesült Asztalos- és Esztergályos-Ipartársulat oklevele (30. kép)**
1883; papír; 480 × 600 mm;
ltsz.: 58.26.161.
- 12. A Budapesti Asztalosifjúság Önképző-Egyletének díszoklevele**
1890; papír; 505 × 665 mm;
ltsz.: 58.26.160.
- 13. A Klapka György Betegsegélyző- és Jótékonyági Egylet díszokmánya (32. kép)**
1893; papír; 480 × 570 mm;
ltsz.: 53.5587.1.

**14. A pozsonyi fogadás étlapja
Munkácsy fotójával**

1894; papír; 175 × 105 mm;

ltsz.: 53.5565.1.

Megjegyzés: 2 lap

**15. A Párizsi Kölcsönösen Segélyző
Magyar Egylet oklevele (33. kép)**

1896; papír; 200 × 360 mm;

ltsz.: 77.217.1.

Megjegyzés: rajta Munkácsy (mint
elnök) aláírása

16. Árverési katalógus (34. kép)

1898, Paris; papír; 210 × 120 mm;

ltsz.: 53.5566.1.

Megjegyzés: 54 lapból álló füzet;
benne Malonyay kézírásos bejegy-
zései

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 48. kép

**17. Gyászjelentések Munkácsy
haláláról**

1900. május 7., Budapest; papír;

240 × 310 mm; ltsz.: 53.5569.1.,

58.26.78.1.

18. Német naptár (35. kép)

1900, Köln; papír; 110 × 70 mm;

ltsz.: 53.5567.1.

Megjegyzés: 1900. február 20-nál
Munkácsy portréja

**19. Gyászjelentés Munkácsyné
haláláról**

1915. március 19., Luxemburg; pa-
pír; 410 × 360 mm; ltsz.: 53.5570.1.

III. KORABELI KÖNYVEK ÉS FOLYÓIRATOK

1. *Urtheile der Französischen Presse über Michael Munkácsy... und Milton* (36. kép)

1879, Paris; papír; 240 × 150 mm;
ltsz.: 53.5572.1.

Megjegyzés: 46 oldal; puha borító-
fedél

2. **Saint-Juirs: M. Munkacsy**

év nélkül, Paris; papír;

335 × 485 mm; ltsz.: 58.26.158.

Megjegyzés: In: Grands peintres
Français et étrangers. 160–176. ol-
dal; illusztrált; album; hiányos; 56
számozott lapja található meg a
gyűjteményben; kemény táblás pa-
pírborító

3. **John R. Tait: Michael Munkacsy**

1881, New York–Boston; papír;

320 × 240 mm; ltsz.: 58.26.86.

Megjegyzés: In: The American Art
Review, 1881. 18. sz. 235–243. ol-
dal; illusztrált; Munkácsy *Iskola előtt*
című művének rézkarcával ellátott

4. **Gabriel-Désiré Laverdant:**

*Le Christ devant Pilate de Michel
de Munkacsy – Conférence faite a
la Société de Saint-Jean*

1881, Paris; papír; 250 × 150 mm;
ltsz.: 79.25.1.

Megjegyzés: 74 oldal; puha borító-
fedél

5. *Christ before Pilate by M. de
Munkacsy*

1886, Paris; papír; 400 × 300 mm;
ltsz.: 58.26.96.

Kiadó: K. Sedelmeyer

Megjegyzés: 109 oldal; illusztrált;
Ch. Walther metszetével ellátott;
kemény táblás papírborító

6. *Hungarian Melodies text...
by F. Korbay* (37. kép)

1891–1893, Washington; papír, bőr;
310 × 245 mm; ltsz.: 53.5573.1.

Megjegyzés: 154 oldal; belső olda-
lán Munkácsy *Búsuló betyár* című
művének rézkarcmásolata; Korbay
Ferenc angol nyelvű ajánlásával el-
látott; bőr kötésű, kemény táblás
borító

FÉNYKÉPEK¹⁴

I. MUNKÁCSY ÉS ROKONI, BARÁTI KÖRE

1. Munkácsy Othello-jelmezben, partnerével

1869 körül; 105 × 60 mm;

ltsz.: 58.26.8.

Fotó: ismeretlen düsseldorfi fényképész

Párdarabját közli: Vasárnapi Újság, 1900. 19. sz.

2. Munkácsy ovális mellképe

1870-es évek; 105 × 65 mm;

ltsz.: 58.26.6.

Fotó: Ferdinand Mulnier, Párizs

3. Feleségével nászúton (38. kép)

1874; 138 × 100 mm; ltsz.: 58.26.2.

Fotó: Borsos József, Budapest

4. Munkácsy Emillel és annak leányával (39. kép)

1874 körül; 150 × 100 mm;

ltsz.: 58.26.5.

Fotó: ismeretlen fényképész

Megjegyzés: ovális

5. Munkácsy félalakos portréja

1879 körül; 165 × 110 mm;

ltsz.: 65.153.1.

Fotó: René Prudent Dagron, Párizs

Megjegyzés: dedikált

6. Barrias Munkácsy-mellszobrának reprodukciója (47. kép)

1879; 138 × 87 mm; ltsz.: 58.26.36.

Fotó: ismeretlen fényképész

7. Rubens-jelmezben – több pózban

1880 körül; 145 × 100, 185 × 85 mm;

ltsz.: 58.26.44–46., 58.26.48–49.

Fotó: Adolph Braun és társa, Párizs
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 12. kép

8. Munkácsy ovális mellképe, szembenézetben

1880 körül; 150 × 105 mm;

ltsz.: 58.26.34.

Fotó: J. Mieczkowski, Párizs

9. Munkácsy ovális mellképe, szembenézetben

1880-as évek; 135 × 100 mm;

ltsz.: 58.26.35.

Fotó: Adolph Braun és társa, Párizs
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 21. kép

10. Munkácsy állóképe, esernyővel

1880-as évek; 135 × 100 mm;

ltsz.: 58.26.23.

Fotó: Adolph Braun és társa, Párizs

¹⁴ Újabb, részletes adatok Sz. Kürti Katalin *Munkácsy Mihály és a fotográfia* (Kecskemét–Bécsésaba, 2004) című könyvének 153–162. oldalán találhatóak.

11. Munkácsy térdképe (40. kép)

1880-as évek; 165 × 105 mm;

ltsz.: 58.26.20.

Fotó: Adolph Braun és társa, Párizs

12. Barátaival és feleségével

Luxemburgban

1880 körül; 138 × 100 mm;

ltsz.: 58.26.3.

Fotó: Ch. Brandebourg fils,

Luxemburg

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 8. kép

13. Rubens-jelmezben Budapesten

1882. február; 185 × 90 mm;

ltsz.: 58.26.47.

Fotó: Ellinger Ede és testvére,

Budapest

14. A lamalou-i gyógyfürdőben

1884 körül; 90 × 165 mm;

ltsz.: 58.26.16.

Fotó: ismeretlen fényképész

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 18. kép

**15. Munkácsy a műtermében,
palettával (45. kép)**

1886 körül; 150 × 120 mm;

ltsz.: 58.26.15.

Fotó: ismeretlen fényképész

(de Suse márki?)

**16. Az Avenue de Villiers palotá-
ban, feleségével**

1886 körül; 200 × 160 mm;

ltsz.: 58.26.37.

Fotó: ismeretlen fényképész

**17. Az Avenue de Villiers palota
„keleti sátrában”, felesége és egy
vendég társaságában (46. kép)**

1886 körül; 135 × 200 mm;

ltsz.: 58.26.9.

Fotó: ismeretlen fényképész

**18. Munkácsy télikabátban,
cilinderrel a kezében (43. kép)**

1886. december; 138 × 100 mm;

ltsz.: 58.26.1.

Fotó: M. Kets Keméthy (Kecskemé-
ti Mihály), Washington

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 29. kép

19. Munkácsy mellképei (42. kép)

1886. december; 530 × 425 mm;

ltsz.: 58.26.162–163.

Fotó: Mora, Broadway, New York

**20. Munkácsy és Beauplon.
Ivók kosztümben**

1887 körül; 232 × 154 mm;

ltsz.: 94.1.1.

Fotó: ismeretlen fényképész

**21. Latinovics báróval, kertben
ülve (52. kép)**

1889; 145 × 100 mm; ltsz.: 58.26.21.

Fotó: J. Raynaud, Bédarieux

Megjegyzés: dedikált

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 15. kép

- 22. Cecile szüleinek gyémántlakodalmá Colpachon, a kastély előtt – csoportkép**
1890 körül; 240 × 310 mm;
ltsz.: 58.26.25.
Fotó: Ch. Brandebourg fils,
Luxemburg
- 23. Munkácsy lovon. Tanulmány az Árpádhoz**
1891; 170 × 215 mm; ltsz.: 58.26.19.
Fotó: valószínűleg Schabinszky
László
Közli: Kocsor 2004, 38. p.
- 24. Lovagolók Észak-Magyarországon**
1891; 165 × 216 mm;
ltsz.: 58.26.50–51.
Fotó: valószínűleg Schabinszky
László
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 14. kép
- 25. Ebéd a szabadban a Schmidt családnál, Mezőkövesden (51. kép)**
1891; 155 × 205 mm; ltsz.: 58.26.24.
Fotó: Schabinszky László
- 26. Nevető és hunyorító kettős portré**
1892 körül; 120 × 170 mm;
ltsz.: 58.26.28.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 27. Munkácsy párizsi műtermében, Blumenthalné képével (44. kép)**
1892; 225 × 285 mm; ltsz.: 58.26.11.
Fotó: E. Fiorillo, Párizs
- 28. Az olvasó Munkácsy párizsi műtermében, Blumenthalné képével**
1892; 225 × 280 mm; ltsz.: 58.26.139.
Fotó: E. Fiorillo, Párizs
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 36. kép
- 29. Vendégek Colpachon, a kastély előtt**
1895 körül; 240 × 305 mm;
ltsz.: 58.26.144.
Fotó: Ch. Brandebourg fils,
Luxemburg
- 30. Munkácsy papírmaséból készített domború mellképe**
év nélkül; 105 × 85 mm;
ltsz.: 58.26.164.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 31. Munkácsy párizsi kis műtermében, betegen**
1896 körül; 210 × 265 mm;
ltsz.: 58.26.137–138.
Fotó: Michel Zinser, Strassburg
- 32. Munkácsy egészalakos állóképe, cilinderrel a kezében**
1896; 180 × 90 mm; ltsz.: 58.26.32.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 37. kép
- 33. Munkácsy cilinderes, egészalakos állóképe**
1896; 190 × 110 mm; ltsz.: 58.26.31.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

34. Munkácsy lovaglólülésben, hajadonfővel

1896; 185 × 110 mm; ltsz.: 58.26.33.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

35. Álló, mosolygó Munkácsy díszmagyarban, hajadonfővel (54. kép)

1896; 190 × 110 mm; ltsz.: 58.26.43.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

36. Munkácsy és felesége

1896; 205 × 115 mm; ltsz.: 53.5604.1.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

37. Munkácsy és felesége díszmagyarban (53. kép)

1896; 150 × 110 mm; ltsz.: 58.26.38.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest
Megjegyzés: ovális
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 46. kép

38. Munkácsy hajadonfővel – ülő, díszmagyar ruhás kép

1896; 185 × 110 mm; ltsz.: 58.26.39.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

39. Munkácsy ülő, díszmagyar ruhás képe, térdén szablyával

1896; 185 × 110 mm; ltsz.: 58.26.41.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

40. Munkácsy ülő, mosolygó, díszmagyar ruhás képe

1896; 185 × 110 mm; ltsz.: 58.26.42.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest

41. Munkácsy álló, díszmagyar ruhás, süveges, egészalakos képe

1896; 185 × 110 mm; ltsz.: 58.26.40.
Fotó: Koller tanár utódai, Budapest
Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 45. kép

42. Haynald Lajos érsek (41. kép)

1880 körül; 140 × 95 mm;
ltsz.: 58.26.60.
Fotó: Alinari Fratelli, Róma
Közli: Bartha 1978; Sz. Kürti 1989 (Bp.), 24. kép

43. Backó István karmester

1890 körül; 185 × 105 mm;
ltsz.: 58.26.59.
Fotó: Uher Ödön, Budapest

44. Húga, Lieb Gizella

1874 körül; 90 × 55 mm;
ltsz.: 58.26.69.
Fotó: Gondy Károly – Egey István, Debrecen

45. Cecile Papier

1868 körül; 140 × 100 mm;
ltsz.: 58.26.62.
Fotó: ismeretlen fényképész

46. Cecile Papier

1874 körül; 140 × 100 mm;
ltsz.: 58.26.70.
Fotó: Adolph E. Disderi, Párizs

47. Munkácsyné, Cecile Papier

1882; 190 × 105 mm; ltsz.: 58.26.66.
Fotó: Koller Károly, Budapest

**48. Munkácsyné Stuart Mária-
kosztümben**

1882. február; 175 × 85 mm;

ltsz.: 58.26.63.

Fotó: Ellinger Ede és testvére,

Budapest

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 13. kép

**49. Munkácsyné díszmagyarban,
gyermekük születése előtt**

1883; 370 × 280 mm; ltsz.: 58.26.67.

Fotó: Ellinger Ede és testvére,

Budapest

50. Munkácsyné nagyestélyiben

(49–50. kép)

1889; 200 × 125 mm; ltsz.: 58.26.65.

Fotó: Paul Nadar, Párizs

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 38. kép

**51. Munkácsyné nagyestélyiben,
legyezővel (48. kép)**

1889; 185 × 100 mm; ltsz.: 58.26.64.

Fotó: Paul Nadar, Párizs

**52. Csoportkép Colpachon,
a kastély előtt**

1900 után; 170 × 225 mm;

ltsz.: 58.26.26.

Fotó: ismeretlen fényképész

53. Cecilie von Barnewitz

1910 körül; 240 × 180 mm;

ltsz.: 58.26.7.

Fotó: ismeretlen fényképész

Megjegyzés: festménymásolat

II. A FESTŐMŰVÉSZ ÉLETÉNEK HELYSZÍNEI

- 1. Emléktábla elhelyezése Munkácsón, szülőházán** (55. kép)
1882; 95 × 135 mm; ltsz.: 58.26.52.
Fotó: ismeretlen fényképész
Közli: Malonyay 1898
- 2. Munkácsy párizsi palotája. Szobabelső**
év nélkül; 170 × 230 mm;
ltsz.: 58.26.55.
Fotó: Adolph Quidde
Közli: Kocsor 2004, 44. p.
- 3. Kandalló a párizsi palota kis műtermében** (57. kép)
év nélkül; 230 × 165 mm;
ltsz.: 58.26.56.
Fotó: ismeretlen fényképész
(Adolph Quidde?)
- 4. Szekrény Barrias Munkácsy-szobrával**
év nélkül; 138 × 85 mm;
ltsz.: 58.26.53.
Fotó: ismeretlen fényképész
(Adolph Quidde?)
- 5. A szalon faragott szekrénye**
év nélkül; 150 × 100 mm;
ltsz.: 58.26.54.
Fotó: ismeretlen fényképész
(Adolph Quidde?)
- 6. Munkácsy freskóival díszített szoba Colpachon**
év nélkül; 302 × 280 mm;
ltsz.: 58.26.141.
Fotó: Szalay Lili
Közli: Vasárnapi Újság, 1903. 49. sz.
- 7. Szobarészlet Colpachon, Munkácsy-freskóval. Két férfialak**
év nélkül; 340 × 350 mm;
ltsz.: 58.26.22.
Fotó: Szalay Lili
- 8. A colpachi kastély a tóval** (56. kép)
év nélkül; 170 × 230 mm;
ltsz.: 58.26.12.
Fotó: Ch. Bernhoeft, Luxemburg
- 9. Munkácsy párizsi nagy műterme Krisztus-képeivel és kitömött lóval** (58. kép)
1890 körül; 150 × 225 mm;
ltsz.: 58.26.10.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 10. Az endenichi szanatórium** (59. kép)
1900; 230 × 300 mm; ltsz.: 58.26.14.
Fotó: ismeretlen fényképész
Közli: Vasárnapi Újság, 1900. 19. sz.
- 11. Munkácsy szobája Endenichben, ahol meghalt** (60. kép)
1900; 230 × 295 mm; ltsz.: 58.26.17.
Fotó: ismeretlen fényképész

III. MUNKÁCSY TEMETÉSE ÉS KULTUSZA

1. Ravatala Endenichben, fölötté a *Krisztus Pilátus előtt* reprodukciója

1900. május 1.; 250 × 330 mm;

ltsz.: 53.5602.1.

Fotó: L. Stüting und Sohn, Bonn

2. Ravatala Budapesten (61. kép)

1900. május 8.; 210 × 285 mm;

ltsz.: 58.26.145–146.

Fotó: Erdélyi Mór, Budapest

3. Katafalk a Múcsarnok előtt

1900. május 9.; 227 × 327 mm;

ltsz.: 58.26.147.

Fotó: Klösz György, Budapest

4. Temetési menet.

A halottat vivő kocsi

1900. május 9.; 192 × 290 mm;

ltsz.: 58.26.154.

Fotó: Medek Róbert, Budapest

5. Temetési menet (63. kép)

1900. május 9.; 192 × 290 mm;

ltsz.: 58.26.152.

Fotó: Medek Róbert, Budapest

6. Temetési menet főpapokkal (64. kép)

1900. május 9.; 193 × 293 mm;

ltsz.: 58.26.153.

Fotó: Medek Róbert, Budapest

7. Temetési menet

1900. május 9.; 195 × 295 mm;

ltsz.: 53.5595.1.

Fotó: Medek Róbert, Budapest

8. Temetési menet az épülő OTI-palota előtt

1900. május 9.; 225 × 290 mm;

ltsz.: 58.26.150.

Fotó: Kohn Gyula, Budapest

9. Temetési menet (62. kép)

1900. május 9.; 225 × 290 mm;

ltsz.: 58.26.149, 58.26.151.

Fotó: Kohn Gyula, Budapest

A gyászünnepség fotóit közli:

Vasárnapi Újság, 1900. 19. sz.

312–316. p.

10. Pihenőszobája koszorúszalagokkal, Colpachon

1900 után; 300 × 300 mm;

ltsz.: 58.26.13.

Fotó: ismeretlen fényképész

11. Munkácsy sírja

1905; 197 × 255 mm; ltsz.: 58.26.155.

Fotó: Erdélyi Mór, Budapest

12. Munkácsy síremlékének

– Telcs Ede szobrának – avatása

1911; 165 × 135 mm; ltsz.: 58.26.156.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

13. Munkácsy síremléke koszorúkkal

1911; 170 × 115 mm; ltsz.: 58.26.76.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

Megjegyzés: a síremlék Telcs Ede

alkotása

14. Munkácsy síremléke az avatáson megjelent tömeggel

1911; 165 × 135 mm;

ltsz.: 58.26.156.

Fotó: Erdélyi Mór, Budapest

Megjegyzés: a síremlék Telcs Ede alkotása

15. Munkácsy síremléke – Telcs Ede szobra (65. kép)

1911; 285 × 225 mm; ltsz.: 58.26.75.

Fotó: Erdélyi Mór, Budapest

16. Prohászka püspök a síremlék avatásán

1911; 120 × 190 mm;

ltsz.: 53.5595.2.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

17. József főherceg a síremlék avatásán

1911; 170 × 120 mm;

ltsz.: 53.5595.4.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

18. József főherceg elhelyezi koszorúját a síremlékre

1911; 110 × 145 mm;

ltsz.: 53.5595.3.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

19. József főherceg a dízsátorban, a síremlék avatásán

1911; 125 × 180 mm; ltsz.: 58.26.58.

Fotó: Labori Mészöly Miklós,

Budapest

IV. FESTMÉNYEIKHEZ KÉSZÍTETT FÉNYKÉPTANULMÁNYOK¹⁵

**1. Az őr. Fotótanulmány
a *Siralombázhoz***

1868 körül; 208 × 133 mm;
ltsz.: 58.26.97.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**2. Álló férfi szűrben. Fotótanul-
mány a *Siralombázhoz***

1868 körül; 183 × 135 mm;
ltsz.: 58.26.98.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**3. Anya gyermekkel. Fotótanul-
mány a *Siralombázhoz***

1868 körül; 185 × 125 mm;
ltsz.: 58.26.99.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**4. Bőrkötényes férfi. Fotótanul-
mány a *Siralombázhoz***

1868 körül; 203 × 127 mm;
ltsz.: 58.26.100.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**5. Síró asszony. Fotótanulmány
a *Siralombázhoz***

1868 körül; 205 × 145 mm;
ltsz.: 58.26.101.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**6. Kosaras nő. Fotótanulmány
a *Siralombázhoz***

1868 körül; 205 × 137 mm;
ltsz.: 58.26.102.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**7. Az elítélt. Fotótanulmányok
a *Siralombázhoz***

1868 körül; 200 × 135 mm;
ltsz.: 58.26.103–104.
Fotó: G. & A. Overbeck,
Düsseldorf

**8. Ülő, ködmönös asszony. Fotó-
tanulmány a *Tépéscsinálókhoz***

1870 körül; 200 × 140 mm;
ltsz.: 58.26.105.
Fotó: ismeretlen fényképész

**9. Sebesült vándor. Fotótanulmány
a *Tépéscsinálókhoz***

1870 körül; 200 × 175 mm;
ltsz.: 58.26.106.
Fotó: ismeretlen fényképész

**10. Álló, idős nő. Fotótanulmány
a *Tépéscsinálókhoz***

1870 körül; 203 × 130 mm;
ltsz.: 58.26.107.
Fotó: ismeretlen fényképész

¹⁵ Ezeket a fotótanulmányokat közzétették a legtöbben (Hevesy Iván: *A magyar fotóművészet története*. Budapest, 1958, továbbá Végvári, Bartha, Sz. Kürti – lásd válogatott irodalom).

11. Szűrös férfi. Fotótanulmány az Éjjeli csavargókhoz

1873; 295 × 230 mm;

ltsz.: 58.26.110.

Fotó: ismeretlen fényképész

12. Pipázó férfi. Fotótanulmány a Falu bőséhez

1874 körül; 207 × 140 mm;

ltsz.: 58.26.109.

Fotó: ismeretlen fényképész

13. Ülő, ködmönös férfi. Fotótanulmány a Falu bőséhez

1874 körül; 208 × 165 mm;

ltsz.: 58.26.111.

Fotó: ismeretlen fényképész

14. Jelenetfotó. Fotótanulmány a Krisztus Pilátus előttéhez (67. kép)

1879 körül; 115 × 165 mm;

ltsz.: 94.1.2.

Fotó: de Suse

15. Munkácsy a keresztfán. Fotótanulmány a Golgotához (66. kép)

1882–1883; 205 × 157 mm;

ltsz.: 58.26.112.

Fotó: de Suse

Közli: Sz. Kürti 1989 (Bp.), 16. kép

16. Két zsidó. Fotótanulmány a Golgotához (68. kép)

1882–1883; 218 × 156 mm;

ltsz.: 58.26.113.

Fotó: de Suse?

17. Fiatal nő a szófán. Fotótanulmány pontosan meg nem határozható műhöz

1880-as évek; 160 × 120 mm;

ltsz.: 58.26.71.

Fotó: ismeretlen fényképész

18. Idősebb nő a szófán. Fotótanulmány pontosan meg nem határozható műhöz

1880-as évek; 165 × 120 mm;

ltsz.: 58.26.72.

Fotó: ismeretlen fényképész

19. Ülő fiatal nő. Fotótanulmány pontosan meg nem határozható műhöz

1890 körül; 168 × 218 mm;

ltsz.: 58.26.119.

Fotó: ismeretlen fényképész

20. Bőrkötéyes férfi. Fotótanulmány a Sztrájkhoz (?)

1892 körül; 210 × 148 mm;

ltsz.: 58.26.108.

Fotó: ismeretlen fényképész

Közli: Kocsor 2004, 64. p.

V. MUNKÁCSY-MŰVEK KORABELI FÉNYKÉPMÁSOLATAI¹⁶

- 1. Hajnalpír (Ásító inas) (69. kép)**
1869; 253 × 215 mm; ltsz.: 58.26.134.
Fotó: G. & A. Overbeck, Düsseldorf
- 2. Tépécsinálók (70. kép)**
1871; 235 × 335 mm;
ltsz.: 58.26.126.
Fotó: Goupil és társai
- 3. Éjjeli csavargók (71. kép)**
1873; 345 × 495 mm;
ltsz.: 58.26.130.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 4. Műteremben**
1876; 188 × 255 mm;
ltsz.: 58.26.133.
Fotó: Binham
Kiadó: Ferrier & Lecadra, Párizs
- 5. Két család a konyhában**
1877; 248 × 190 mm;
ltsz.: 58.26.115.
Fotó: Ferrier & Lecadre, Párizs
- 6. Milton az Elveszett paradicsomot diktálja leányainak**
1878; 178 × 252 mm;
ltsz.: 58.26.132.
Fotó: Michelez
Kiadó: Sedelmeyer
- 7. Krisztus Pilátus előtt (72–73. kép)**
1881; 700 × 540 mm;
ltsz.: 53.5598.1–16.
Fotó: Adolph Braun és társa
Kiadó: Sedelmeyer
Megjegyzés: 16 részletfotó
- 8. Fiatal nő a szófán**
1890 körül; 210 × 160 mm;
ltsz.: 58.26.121.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 9. A reneszánsz apothéozisa**
1890; 205 × 195 mm;
ltsz.: 58.26.128–129.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 10. Blumenthalné arcképe**
1891; 150 × 127 mm;
ltsz.: 58.26.73.
Fotó: ismeretlen fényképész
- 11. Honfoglalás – vázlat**
1892–1893; 147 × 460 mm;
ltsz.: 58.26.127.
Megjegyzés: felső részén berajzolás tollal; repr.: Ilges 1899
- 12. Ecce homo – vázlat**
1894 körül; 147 × 230 mm;
ltsz.: 58.26.114.
Fotó: ismeretlen fényképész

¹⁶ Barnított fényképek változó méretben, a paszpartun a kiadó (néhol a fényképész) megjelölésével.

KÉPEK

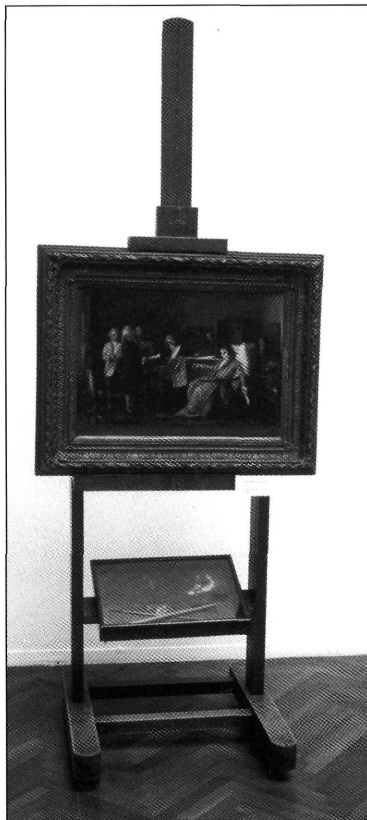
EREKLYÉK

1. A tömeg – Munkácsy vázlatrajza, 1878 körül (Ereklyék I. 3.)

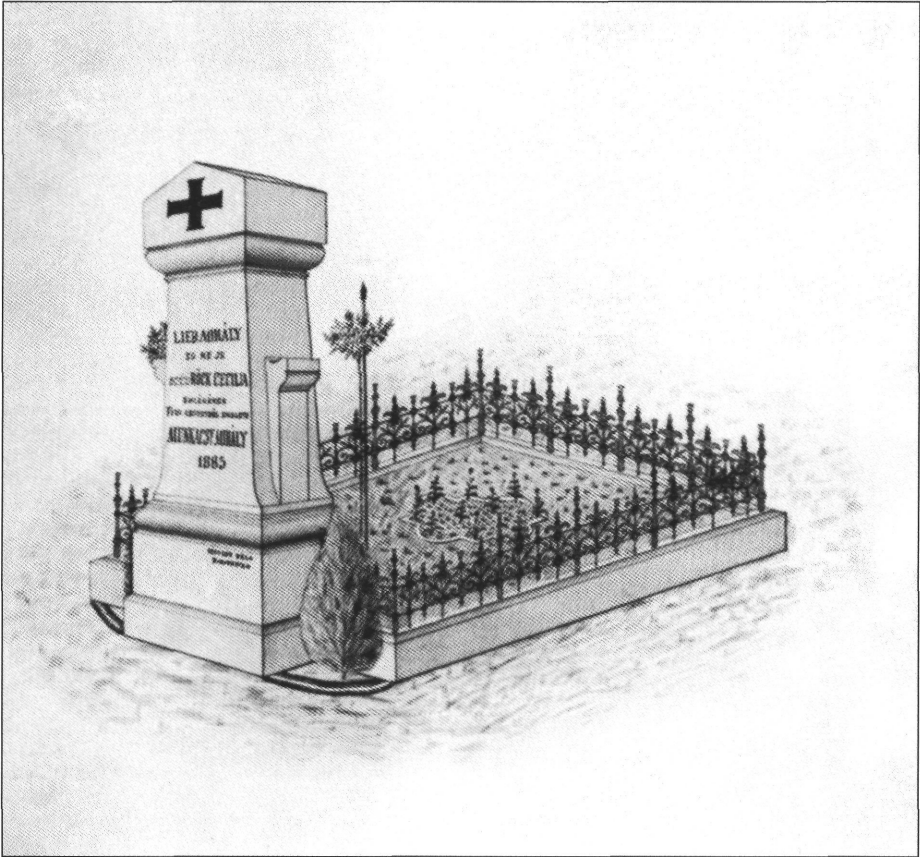
2. Munkácsy rajzos meghívója düsseldorfi műtermébe, 1871 (Ereklyék I. 2.)

3. Munkácsy festőállványa (Ereklyék I. 9.)

4. Charles Chaplin: *Ülő akt*, 1874 (Ereklyék II. 5.)

5. Munkácsy szüleinek sírja Miskolcon, amelyet 1885-ben állítottatott.
Lucian Muschitzky rajza (Ereklyék II. 8.)

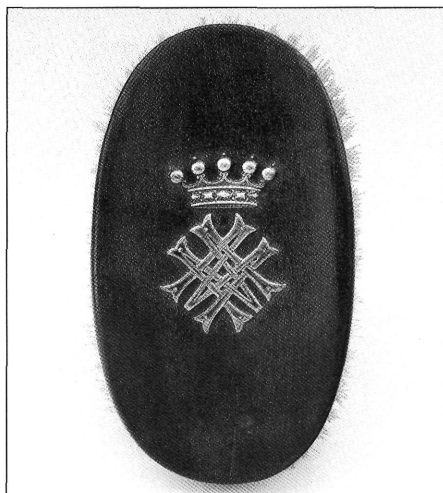
6. A Mester ezüstpohara
(Ereklyék III. 31.)

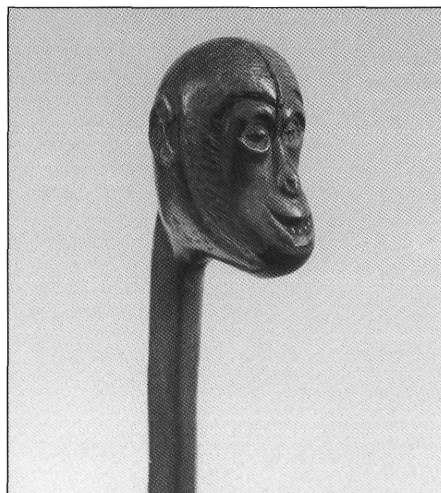
7. Kölnisüveg, Munkácsy monogram-
jával díszített ezüstkupakkal
(Ereklyék III. 30.)

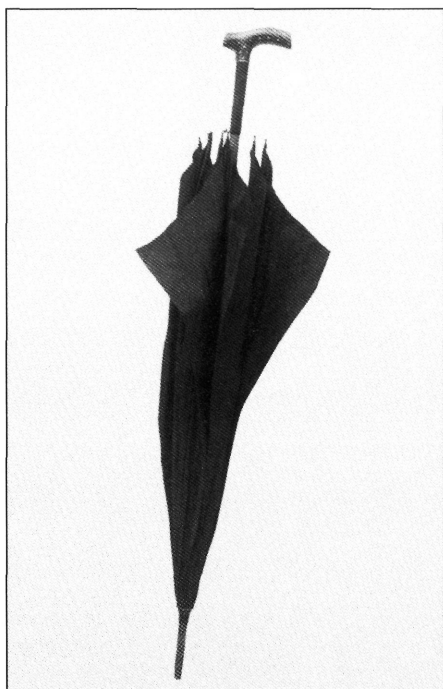
8. Munkácsy címere pecsétnyomóján (Ereklyék III. 18.)

9. „MM” monogrammal díszített hajkefe (Ereklyék III. 11.)

10. Majomfejes sétabotjának felső része (Ereklyék III. 19.)

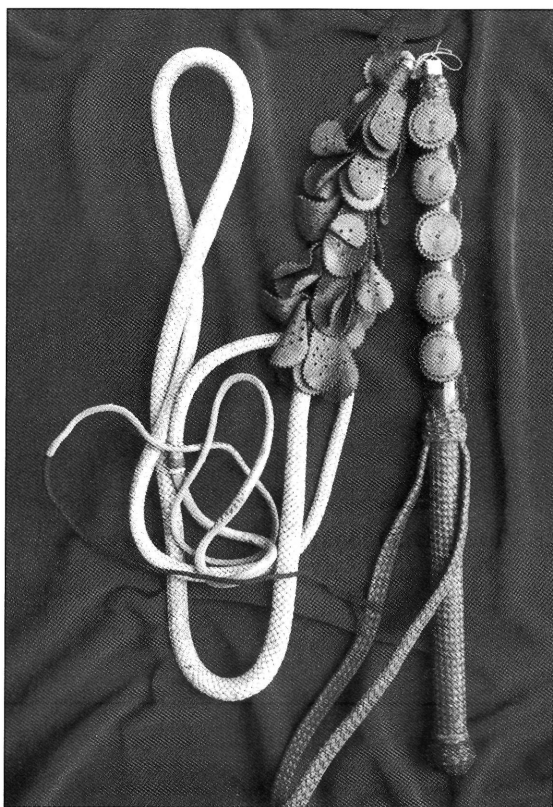
11. Esernyője (Ereklyék III. 22.)

12. Esernyőjének réz díszítésű fogója (Ereklyék III. 22.)

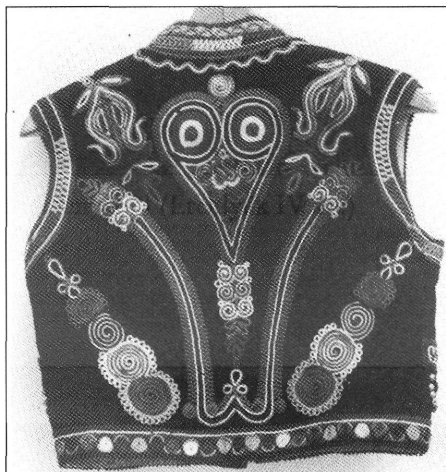
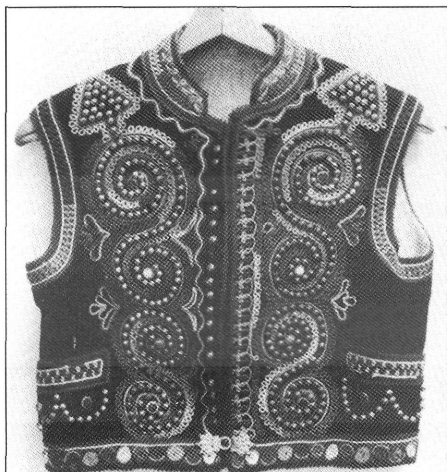
13. Tölgyfadoboz (Ereklyék III. 28.)

14. Karikás ostor gyűjteményéből (Ereklyék IV. 8.)

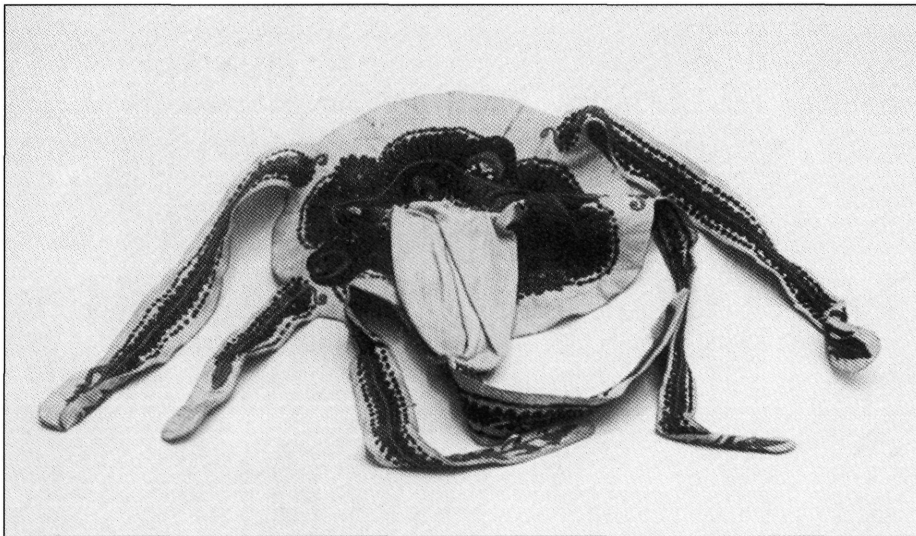
15. Festett, faragott széke (Ereklyék IV. 12.)

16. Mellény a művész néprajzi gyűjteményéből (Ereklyék IV. 10.)

17. Mente Munkácsy néprajzi gyűjteményéből (Ereklyék IV. 1.)

18. Dohányzacskó néprajzi gyűjteményéből (Ereklyék IV. 7.)

19. Bő ujjú, hímzett ing néprajzi gyűjteményéből (Ereklyék IV. 2.)

20. A szülővárosa által Munkácsynak ajándékozott ezüst babérkoszorú, 1882
(Éreklyék V. 1.)

21. Békés vármegye koszorúszalagjának felirata Munkácsy temetésére, 1900 (Ereklyék VI. 57.)

22. A Magyar Kir. Kormány koszorúszalagjának felirata, 1900 (Ereklyék VI. 51.)

DOKUMENTUMOK

23. Munkácsy útlevelének első oldala, 1869 (Dokumentumok I. 3.)

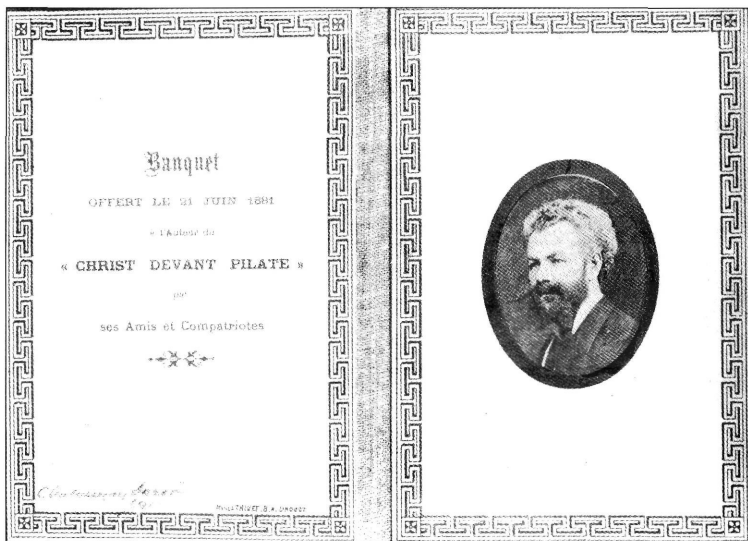
Reisepass	Passeport	Az utitárs neve Name de Mitreisenden Nom d'compagnon de voyage	Kora Alter Age
für — pour	<i>Magyar Királyság</i>		
Charakter — état			
Beschäftigung Occupation	<i>Ujász</i> <i>peutrier</i>		
Zuständigkeitsort Lieu d'appartenance	<i>Németváros</i> <i>Németváros</i>		
Comitat — Comitat	<i>Német</i>		
Geburtsjahr — Année de naissance	<i>1844</i>		
Statur — taille	<i>fast groß</i>		
Haare — cheveux	<i>braun</i>		
Mund — bouche	<i>regelmäßig</i>		
Gezicht — visage	<i>regelmäßig</i>		
Augen — yeux	<i>blau</i>		
Nase — nez	<i>regelmäßig</i>		
Besondere Kennzeichen Marques particulières			
<p><i>Dieser reisert mit Familienname aus Le propriétaire voyage avec son nom dans toute l'Europe</i></p>			
<p><i>Dieser Pass ist gültig Ce passeport est valable</i></p>			

Ha az útlevele Szerb-, Moldva-, Oláh-, vagy Oroszországheli utazási engedélyt tartalmaz, tulajdonosa tartozik belépése után Szerbiában 24 óra, Moldva- és Oláhországban pedig 3 nap alatt magát a legközelebbi és. és kir. osztrák-magyar ügynökségnél személyesen jelenteni; Oroszországba szülő utazási engedéllyel pedig köteleztetik az illető követség vagy ügynökség láttaozásait megszerezni, különben a határszélén visszafelitatatik.

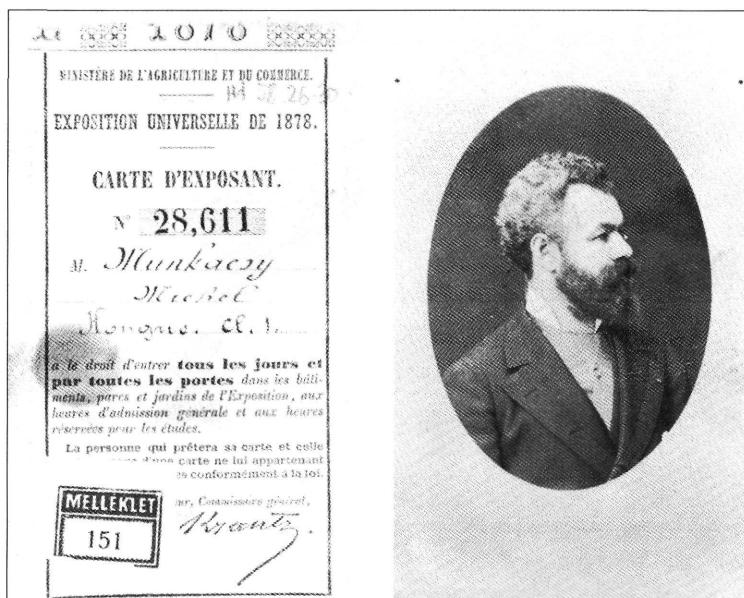
Falls dieser Pass die Reisebewilligung für Serbien, die Moldau, Wälaherei oder Russland enthalten sollte, wird der Inhaber desselben angewiesen, sich beim Eintreffen in Serbien binnen 24 Stunden, in der Moldau und Wälaherei dagegen binnen drei Tagen bei der nächsten kais. und kön. Consulate-Behörde oder Starostie persönlich zu melden; auch wird der Passträger verpflichtet, bei erhaltener Reiseerlaubnis nach Russland sich die erforderliche Gesandtschafts- oder Consulate-Visa einzuholen, widrigenfalls er von der Grenze zurückgewiesen werden würde.

En cas, que ce passeport contienne une permission de voyage pour la Serbie, la Moldavie, la Valachie ou la Russie, le possesseur de ce passeport a l'obligation de se présenter personnellement en arrivant dans la Serbie au bout de 24 heures, dans la Moldavie et la Valachie au bout de trois jours au consulat ou à la starostie impériale et royale; le propriétaire du passeport est de même obligé de se procurer, ayant reçu une licence de voyage en Russie, la signature nécessaire de l'ambassade ou du consulat russe, en cas contraire il serait renvoyé des frontières.

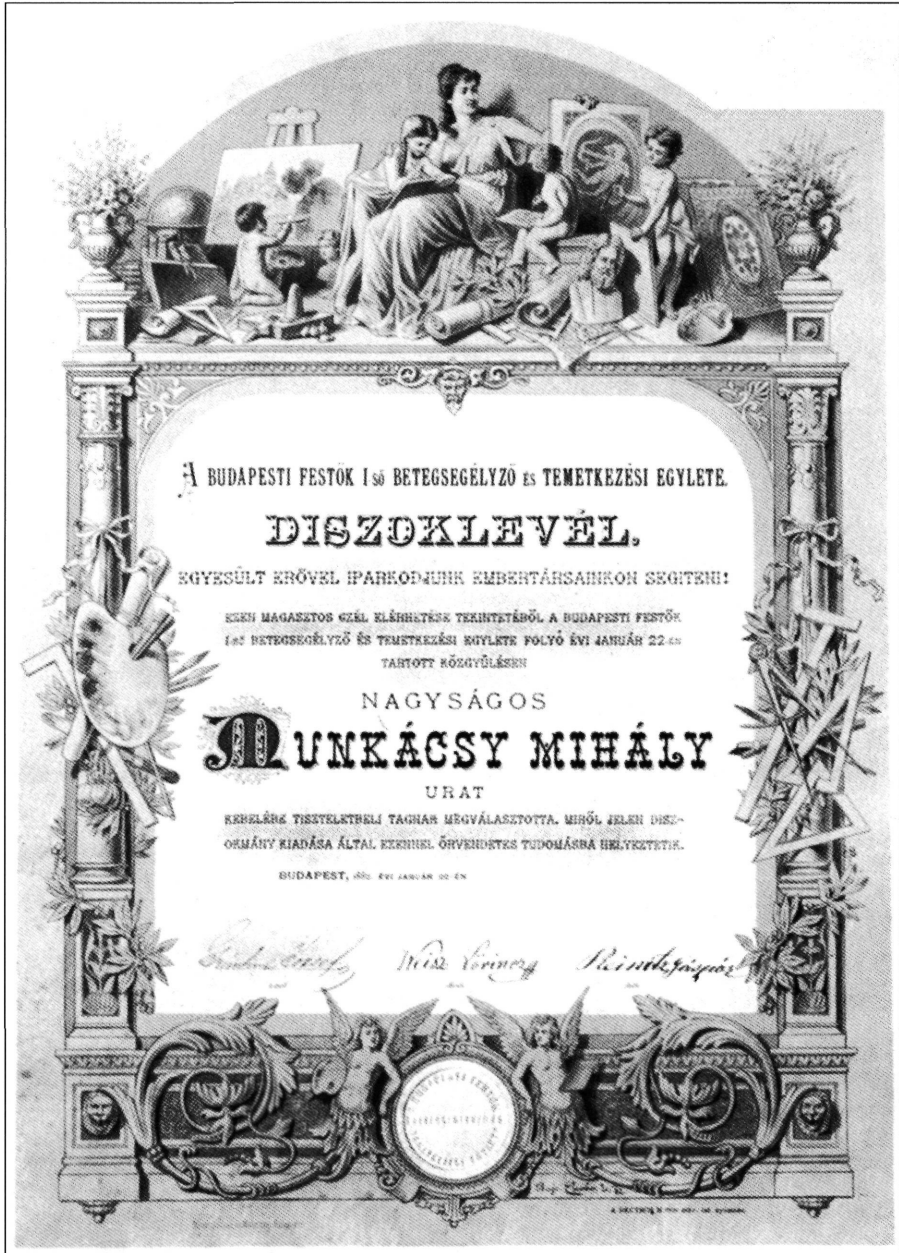
24. Munkácsy útlevelének második oldala, 1869 (Dokumentumok I. 3.)

25. A Krisztus Pilátus előtt bemutatóját követő bankett meghívója, 1881 (Dokumentumok II. 4.)

26. Belépője a Párizsi Világkiállításra, 1878. Fotó: Mulnier (Dokumentumok II. 2.)

27. A Budapesti Festők I-ső Betegsegélyző és Temetkezési Egyletének oklevele, 1882 (Dokumentumok II. 6.)

28. Az alberti-irsai egyesület oklevele, 1882 (Dokumentumok II. 8.)

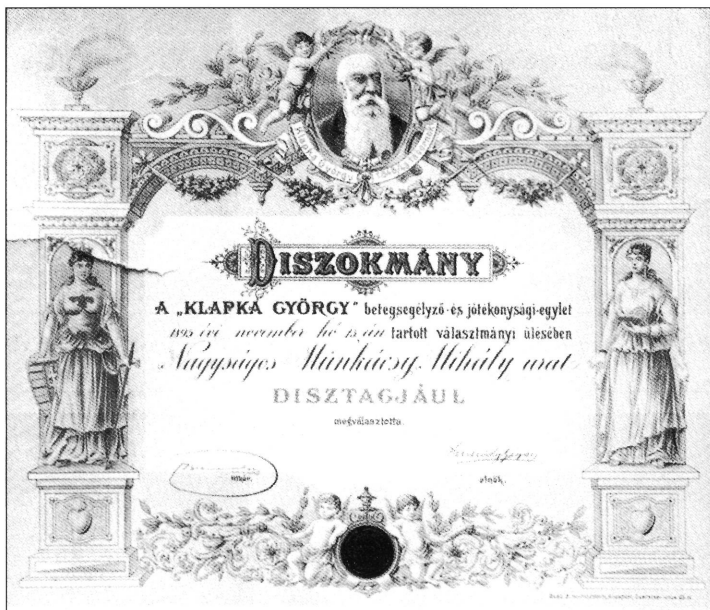
29. A Deák Ferenc-egyesület díszoklevele, 1882 (Dokumentumok II. 7.)

30. A kolozsvári ipartársulat oklevele, 1883 (Dokumentumok II. 11.)

31. A Hungária-egylet oklevele, 1883 (Dokumentumok II. 10.)

32. A Klapka-egylet díszokmánya, 1893 (Dokumentumok II. 13.)

33. A Párizsi Kölcsönösen Segélyző Magyar Egylet oklevele Munkácsy aláírásával, 1896 (Dokumentumok II. 15.)

CATALOGUE
DES
TABLEAUX
Études et Dessins

PAR
M. MUNKACSY

ET AUTRES PAR
CHARLEMONT, COURBET, DAUBIGNY, RIBOT, etc.

Objets d'Art et de Curiosité

PORCELAINES, FAIENCES

ORFÈVRERIE, BRONZES, FERS, CUIVRES

Groupe en Marbre par **Barras**

ARMES, ARMURES, COSTUMES

ÉTOFFES, BRODERIES, VELOURS

Bois sculptés, Glaces, Meubles anciens, Sièges

ANCIENNES TAPISSERIES

Garnissant les Ateliers de **M. MUNKACSY**

ARTISTE-PEINTRE

Et dont la Vente aura lieu

En son Hôtel, 53, Avenue de Villiers, Paris

Les Jeudi 2, Vendredi 3 et Samedi 4 Juin 1898, à 2 heures

Commissaire-Priseur :

M. PAUL CHEVALLIER
Rue Grange-Batelière 10

Experts :

POUR LES TABLEAUX
M. GEORGES PETIT
Rue Coqul de Maudo 12

POUR LES OBJETS D'ART
MM. MANNHEIM
Rue Saint Georges 7

EXPOSITIONS :

PARIS (FODÉ) : Le Mardi 31 Mai 1898, de 1 h. à 6 h.

PARIS (FODÉ) : Le Mercredi 1er Juin 1898, de 1 h. à 8 h. 1/2.

Le présent Catalogue sera la base de carte d'entrée à l'exposition particulière.

34. Árverési katalógus címlapja, 1898 (Dokumentumok II. 16.)

Dienstag **20** Eucherius
Eleutherius

Michael v. Muncacsy
ungarischer Maler
geb. 20. Februar 1844 in Munkacs,
Erst Tischler, dann in Wien, Düsseldorf, München
ausgebildet, lebt seit 1872 in Paris.

Gedr. Stollwerck, Köln
Berlin, Wien, Pressburg, London, Brüssel, Amsterdam,
New-York, Chicago.

35. Munkácsy portréja egy kölni naptárban, 1900 (Dokumentumok II. 18.)

URTHEILE
DER
FRANZÖSISCHEN PRESSE
ÜBER
MICHAEL MUNKÁCSY
und sein neuestes Gemälde
MILTON
SEINEN TÖCHTERN DAS VERLORNE PARADIS DITREND

PARIS
IMPRIMERIE GÉNÉRALE, A. LAHURE
9, RUE DE FLEURUS, 9
1879

36. A *Milton* sajtóméltatását tartalmazó könyv, 1879 (Dokumentumok III. 1.)

|| HUNGARIAN MELODIES TEXT FROM THE
ORIGINALS DONE INTO ENGLISH BY J. S.
OF DALE AND F. KORBAY THE MUSIC TRAN-
SCRIBED BY F. KORBAY.

Kedves Mirkám! Dicső Árvánom!

Vigyél emlékeim

*Tekint napvilágot látott a gyermek! Fogadd el kérést
és ha néha néha angyal nyelven találna sírom vigadai -
szünted ahog az áldott jó Magyar szívedhez a mint az
egy jó keresztapához illik - és emlékezzél szívesen a
csusszomók színapajim, ki ring mand*

leköltött szenté barátai

Korbayfenyves

London. július 20^{án} 1893.

STANLEY LUCAS WEBER.
PITT & HATZFELD. L^{TD}
LONDON & LEIPZIG. COPY
RIGHT BY F. KORBAY. IN
WASHINGTON. 1891-93.

FÉNYKÉPEK

38. A nászutas pár Pesten, 1874. Fotó: Borsos József (Fényképek I. 3.)

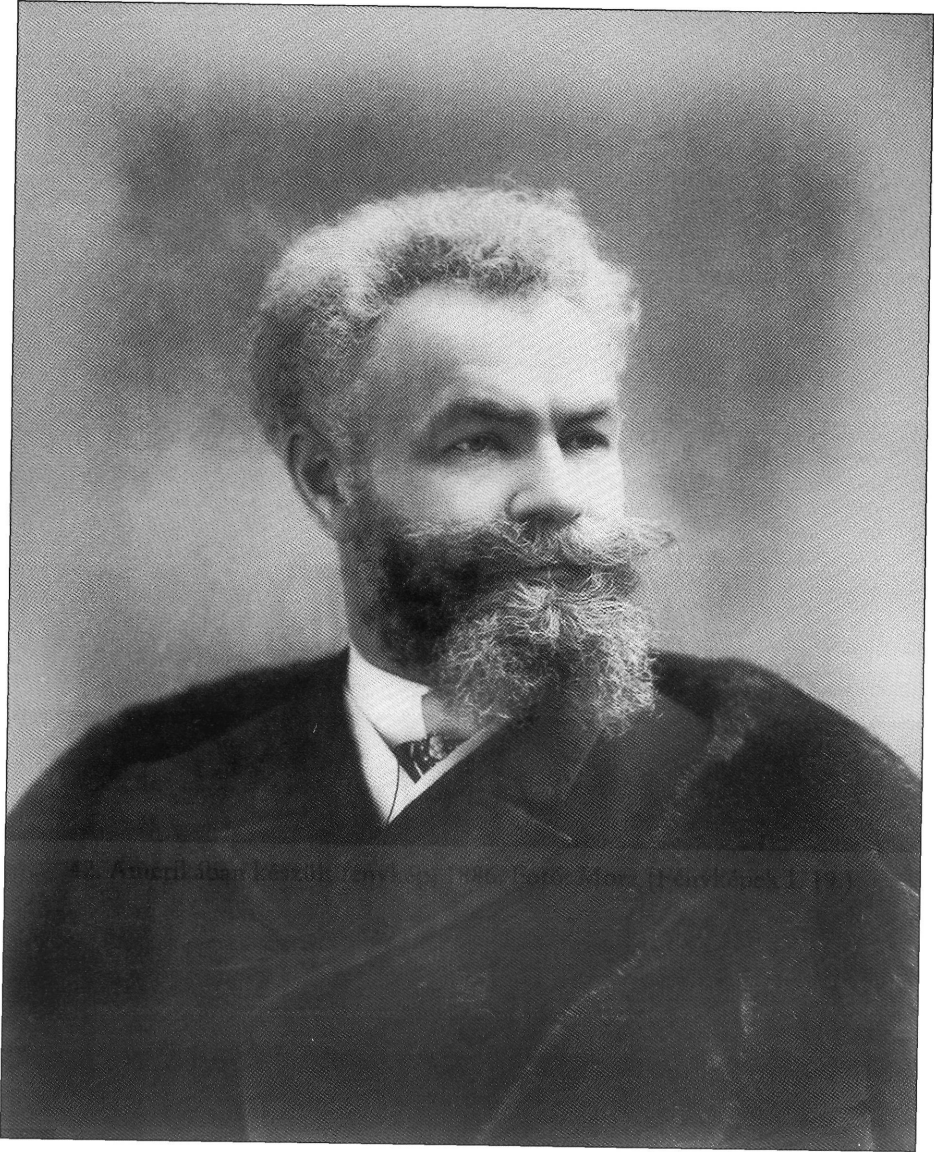
39. Munkácsy Emillel és annak leányával, 1874 körül. Fotó: ismeretlen
(Fényképek I. 4.)

40. A Braun-műterem felvétele Munkácsyról, 1880-as évek. Fotó: Adolph Braun (Fényképek I. 11.)

41. Haynald Lajos érsek, 1880 körül. Fotó: Alinari Fratelli (Fényképek I. 42.)

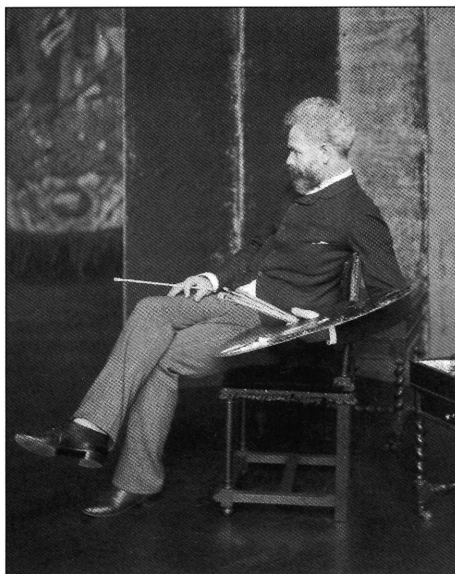
42. Amerikában készült fénykép, 1886. Fotó: Mora (Fényképek I. 19.)

43. Munkácsy Amerikában, 1886. Fotó: M. Kets Keméthy
(Fényképek I. 18.)

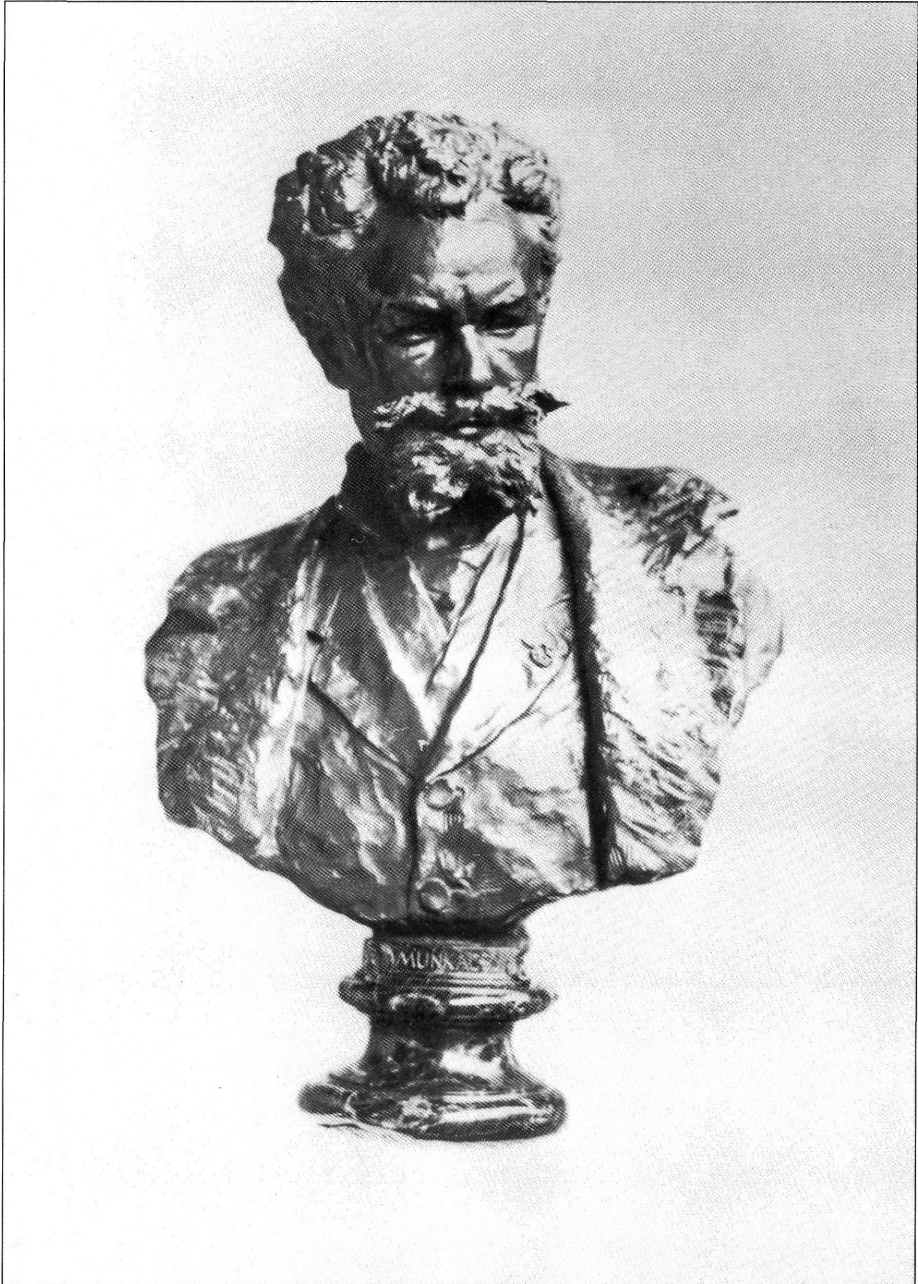
44. Munkácsy párizsi műtermében, 1892. Fotó: E. Fiorillo
(Fényképek I. 27.)

45. Munkácsy a műtermében, palettával, 1886 körül. Fotó: ismeretlen (Fényképek I. 15.)

46. Feleségével és annak barátnőjével „keleti sátrában”, 1886 körül. Fotó: ismeretlen (Fényképek I. 17.)

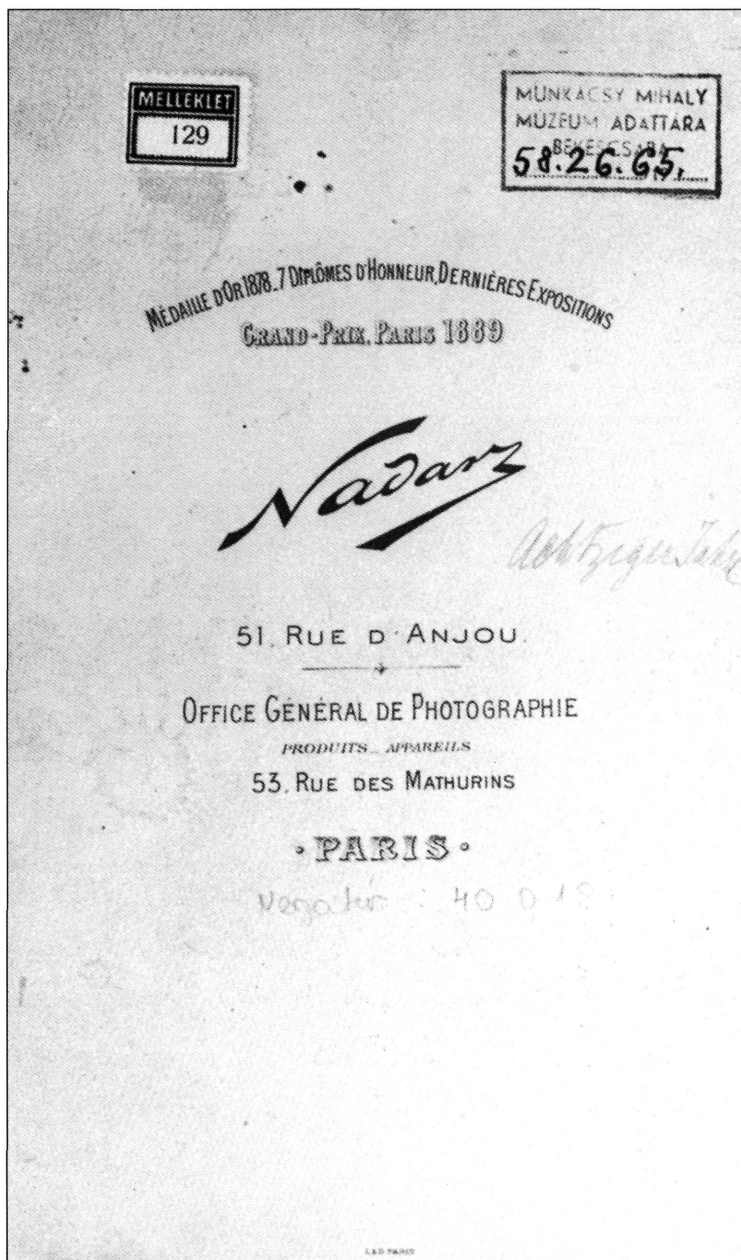
47. Barrias Munkácsy-szobra, 1879. Fotó: ismeretlen (Fényképek I. 6.)

48. Munkácsyné nagystélyiben, 1889. Fotó: Paul Nadar (Fényképek I. 51.)

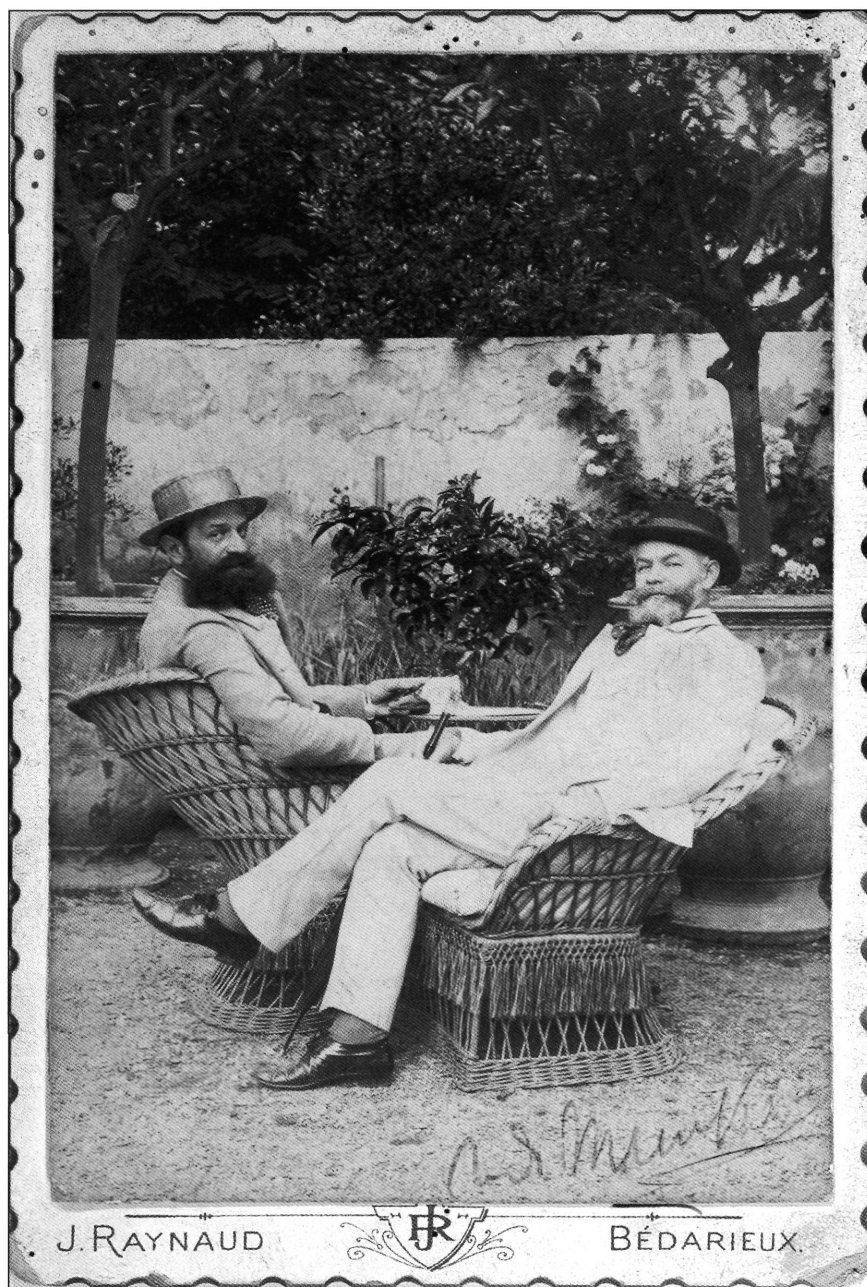
49. Munkácsyné, 1889. Fotó: Paul Nadar (Fényképek I. 50.)

50. A Nadar-műterem hirdetése a szemközti fénykép hátoldalán, 1889
(Fényképek I. 50.)

51. A Schmidt családnál Mezőkövesden, 1891. Fotó: Schabinszky László
(Fényképek I. 25.)

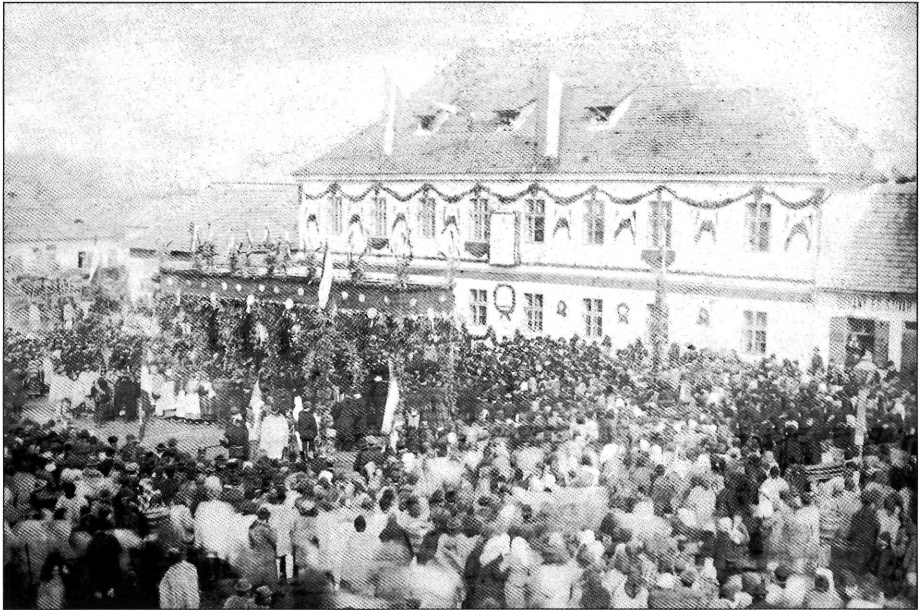
52. Latinovics báróval, 1889. Fotó: J. Raynaud (Fényképek I. 21.)

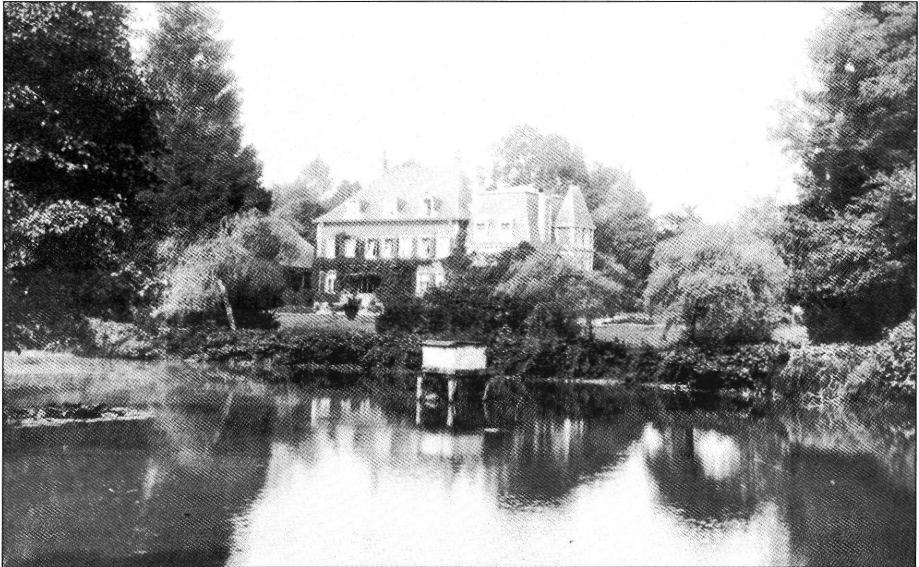
53. Feleségével díszmagyarban, 1896. Fotó: Koller utódai (Fényképek I. 37.)

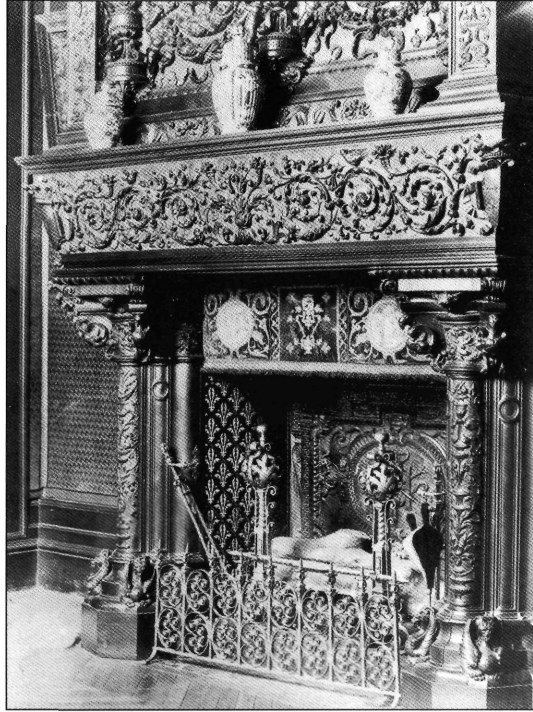
54. A millenáris ünnepségen díszmagyarban, 1896. Fotó: Koller utódai
(Fényképek I. 35.)

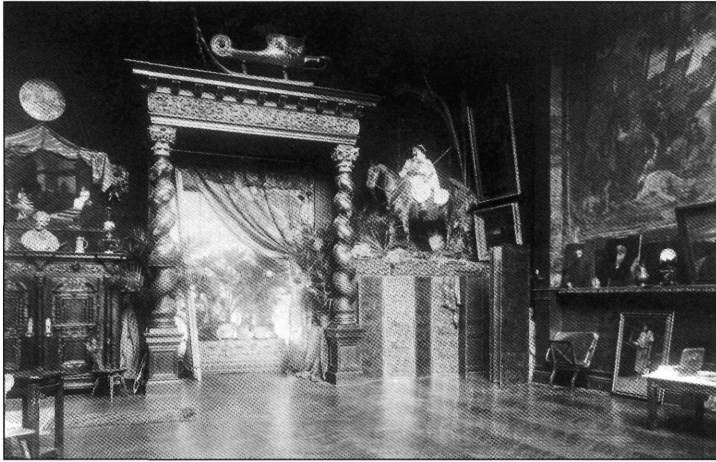
55. A művész szülőháza Munkácson, az emléktábla elhelyezésekor, 1882.
Fotó: ismeretlen (Fényképek II. 1.)

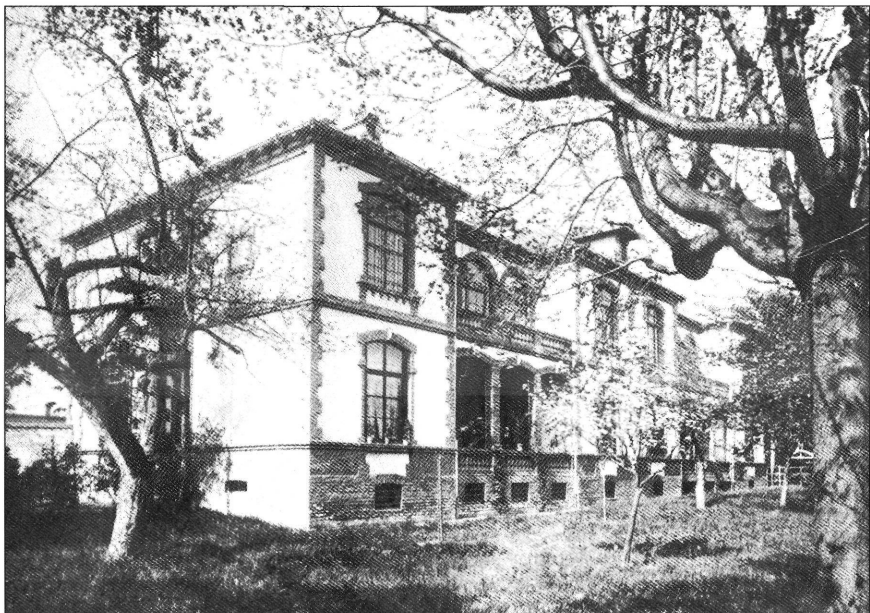
56. A colpachi kastély a tóval. Fotó: Ch. Bernhoeft (Fényképek II. 8.)

57. Kandallója a műteremben. Fotó: ismeretlen (Fényképek II. 3.)

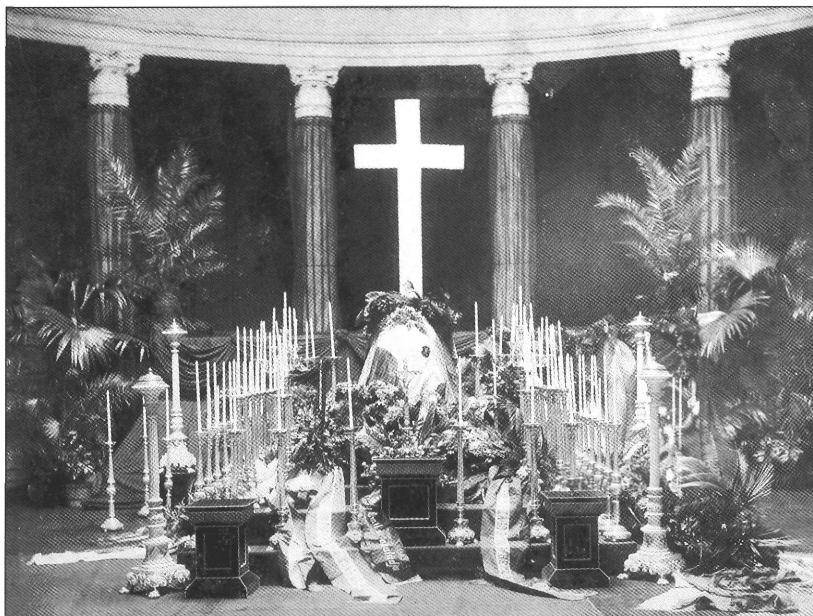
58. Párizsi műterme kitömött lóval, 1890 körül. Fotó: ismeretlen (Fényképek II. 9.)

59. Az endenichi szanatórium, 1900. Fotó: ismeretlen (Fényképek II. 10.)

60. Munkácsy szobája, ahol meghalt, 1900. Fotó: ismeretlen (Fényképek II. 11.)

61. A budapesti ravatal, 1900. május 8. Fotó: Erdélyi Mór (Fényképek III. 2.)

62. A temetési menet, 1900. május 9. Fotó: Kohn Gyula (Fényképek III. 9.)

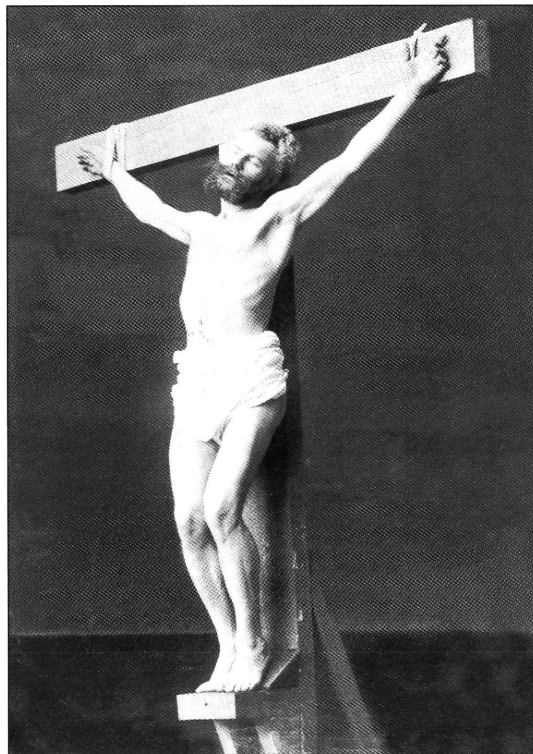
63. Temetési menet Budapest utcáin, 1900. május 9. Fotó: Medek Róbert
(Fényképek III. 5.)

64. Temetési menet főpapokkal, 1900. május 9. Fotó: Medek Róbert
(Fényképek III. 6.)

65. Síremlék Telcs Ede szobrával, 1911. Fotó: Erdélyi Mór (Fényképek III. 15.)

66. Munkácsy a keresztfán, 1882–1883. Fotó: de Suse (Fényképek IV. 15.)

67. Jelenetfotó a *Krisztus Pilátus előtt*höz, 1879 körül. Fotó: de Suse (Fényképek IV. 14.)

68. Beállított modellek a *Golgotához*, 1882–1883. Fotó: de Suse?
(Fényképek IV. 16.)

69. *Hajnalpír (Ásító inas)*, 1869. Fotó: G. & A. Overbeck (Fényképek V. 1.)

70. A *Tépécsinálók* korabeli fényképe, 1871. Fotó: Goupil és társai
(Fényképek V. 2.)

71. Az *Éjjeli csavargók* korabeli fotója, 1873. Fotó: ismeretlen
(Fényképek V. 3.)

72. Farizeusfejek a *Krisztus Pilátus előtt*ből, 1881. Fotó: Adolph Braun és társa
(Fényképek V. 7.)

73. Farizeusfejek a *Krisztus Pilátus előtt*ből, 1881. Fotó: Adolph Braun és társa
(Fényképek V. 7.)

VÁLOGATOTT IRODALOM

KÖNYVEK, KATALÓGUSOK

- 1886 *Christ before Pilate by M. de Munkacsy.* Paris
1887 *Christ on Calvary by Michael Munkacsy.* New York
1896 Bródy Sándor – Malonyay Dezső – Szana Tamás: *Munkácsy Mihály és Ecce homoja. Munkácsy életrajza.* Budapest
1896 *Munkacsy und sein Ecce homo.* Wien
1897 *Munkacsy et son Ecce homo.* Bruxelles
1898 Malonyay Dezső: *Munkácsy Mihály élete és munkái.* Budapest
1899 Ilges, Walther: *Michael von Munkacsy.* Bielefeld–Leipzig
1907 Malonyay Dezső: *Munkácsy Mihály.* I–II. kötet. Budapest
1913 Feleky Géza: *Munkácsy.* Budapest
1914 Lázár Béla (bev. írta): *Ernst Múzeum kiállításai, XVI. Munkácsy Mihály jubilaris kiállítása. 1864–1914.* Budapest
1914 Sedelmeyer, Charter: *Michel von Munkacsy. Sein Leben und seine künstlerische Entwicklung.* Paris
1923 Fülep Lajos: *Magyar művészet.* Budapest
1934 Rózsaffy Dezső: *Az igazi Munkácsy – Le vrai Munkácsy.* In: *Munkácsy emlékkönyv.* Budapest. 123–132., 142–147. p.
1935 Harsányi Zsolt: *Ecce homo. Munkácsy Mihály életének regénye.* I–IV. kötet. Budapest
1936 Lázár Béla: *A Munkácsy-kérdés.* Budapest
1941 Farkas Zoltán: *Munkácsy Mihály.* Budapest
1952 Farkas Zoltán (szerk., ford.): *Munkácsy Mihály válogatott levelei.* A bevezetőt írta Végvári Lajos. Budapest
1952 Lyka Károly: *Munkácsy Mihály.* Budapest
1952 Oltványi Imre (írta, szerk.): *Munkácsy Mihály kiállítás. Budapest, Múcsarnok. 1952. július–augusztus.* Bevezetővel ellátta Pogány Ö. Gábor. Budapest
1954 Télepy Katalin – Balogh István (összeáll.): *Déri Múzeum képtára.* Debrecen
1958 Végvári Lajos: *Munkácsy Mihály élete és művei.* Budapest
1961 Végvári Lajos: *Munkácsy Mihály.* Budapest
1964 Lyka Károly: *Munkácsy, 1844–1900.* Budapest
1970 Perneczky Géza: *Munkácsy Mihály.* Budapest
1979 Vass István, G.: *A békéscsabai múzeum története. 1899–1979.* Békéscsaba

- 1982 Szilágyi Gábor: *A fotóművészet története*. Budapest
- 1983 Végvári Lajos: *Munkácsy Mihály. 1844–1900*. Budapest
- 1989 Kürti Katalin, Sz.: *Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiája*. Budapest
- 1995 Imre Györgyi (szerk.): *Aranyérmek, ezüstkoszorúk*. Budapest
- 1997 Szakács Margit: *Fényképészek és fényképésműtermek Magyarországon. 1840–1945*. Budapest
- 2001 Czeglédi Imre: *Munkácsy ősei és rokonsága*. Békéscsaba
- 2004 Czeglédi Imre: *Munkácsy Békés megyében*. Békéscsaba
- 2004 Kocsor János: *Tárgyak és fotók a békéscsabai múzeum Munkácsy-hagyatékából*. In: Szatmári Imre (szerk.): *Munkácsy a békéscsabai múzeumban*. II. kötet. Békéscsaba
- 2004 Kürti Katalin, Sz.: *Munkácsy Mihály és a fotográfia*. Kecskemét–Békéscsaba
- 2005 Gosztonyi Ferenc (szerk.): *Munkácsy a nagyvilágban*. Budapest

TANULMÁNYOK, FOLYÓIRATCIKKEK

- 1891 Lyka Károly: *Munkácsy*. Élet, 1. évf. 4. sz. 271–184. p.
- 1896 B. S. [Bródy Sándor]: *Munkácsy új képe (Ecce homo)*. Új Idők, 2. évf. 445–446. p.
- 1896 *Az „Ecce homo”*. *Munkácsy új festménye*. Vasárnapi Újság, 280–290. p.
- 1896 Kereszty Viktor: *Munkácsy Mihály „Ecce homo”-ja az ezredéves kiállításon*. Új Magyar Sion, Új sorozat 10. évf. 373–379. p.
- 1900 Éber László: *Munkácsy Mihály (1844–1900)*. Új Magyar Szemle, 209–244. p.
- 1900 Lyka Károly: *Munkácsy művészete*. Új Idők, 6. évf. 418–421. p.
- 1900 Szana Tamás: *Munkácsy*. Vasárnapi Újság, 47. évf. 18. sz. 277–279. p.
- 1908 Odry Lehel: *Emlékezés Munkácsy Mihályra*. Vasárnapi Újság, 764. p.
- 1911 Uhde, Fritz von: *Munkácsy Mihályról*. Új Idők, I. kötet. 249–251. p.
- 1914 Bálint Aladár: *Munkácsy Mihály jubiláris kiállítása*. Nyugat, 7. évf. 7. sz. 491–492. p.
- 1914 Lázár Béla: *Krónika. Munkácsy-kiállítás*. Művészet, 13. évf. 7. sz. 332–344. p.
- 1914 Pásztor Árpád: *Wanamaker Munkácsyról*. Új Idők, 20. évf. 498–499. p.
- 1914 Reményi József: *The Munkácsy Room. Wanamaker-gyűjtemény, Philadelphia*. A Hét, 25. évf. 753–755. p.
- 1926 Elek Artúr: *Munkácsy Krisztus-képei*. Nyugat, 19. évf. 3. sz. 844–846. p.
- 1935 Genthon István: *A romantikus realizmus*. In: Az új magyar festőművészet története 1800-tól napjainkig. Budapest, 113–138. p.
- 1944 Gerevich Tibor: *Munkácsy Mihály*. Szépművészet, 5. évf. 3. sz. 73–83. p.
- 1944 Petrovics Elek: *Munkácsy Mihály*. Budapesti Szemle, 233–247. p.
- 1954 Farkas Zoltán: *Munkácsy és Sedelmeyer*. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve, 1953. Budapest, 607–611. p.
- 1978 Bartha Attila: *A Munkácsy-hagyaték fotográfiáiról*. Művészet, 19. évf. 7. sz. 8–11. p.
- 1983 Németh Lajos: *Magyar képzőművészet a 19. század második felében. A realista törekvések*. In: Aradi Nóra (szerk.): A művészet története Magyarországon a honfoglalástól napjainkig. Budapest, 366–371. p.
- 1986 Sinkó Katalin: *A valóság története, avagy a történelem valósága. A millennium-ünnep historizmusa*. In: Lélek és forma. Magyar művészet, 1896–1914. Budapest, 12–21. p.

- 1987 Kürti Katalin, Sz.: *Munkácsy Krisztus-képei Amerikában*. Művészet, 1987. 28. évf. 11–12. sz. 45–49. p.
- 1989 Kürti Katalin, Sz.: *Munkácsy Mihály Krisztus-képei Amerikában*. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve, XXVII. kötet. Miskolc, 69–80. p.
- 1990 Sinkó Katalin: *A Munkácsy kérdés a művészettörténetben*. BUKSZ, 2. évf. 3. sz. 362–367. p.
- 2003 Boros Judit: *A modern Munkácsy. Szélgjegyzetek az Alkotások és relikviák című kiállításhoz*. Új Művészet, 6. sz. 13–15. p.

MUNKÁCSY'S RELICS AND DOCUMENTS IN THE MUSEUM OF BÉKÉSCSABA

SUMMARY

One of the greatest Hungarian painters was born as Mihály Lieb in Munkács, on 20th February 1844. He became an orphan early and lived at his uncle, István Reök in Békéscsaba. He used the Munkácsi or Munkácsy sign-manual already on his first paintings. He started to draw in his childhood, and Elek Szamosy wandering painter paved the way for him. After his short study in Vienna, he attended the Academy of Painting in Munich, and then he worked in Düsseldorf. From here, he sent his painting entitled "Condemned cell" to the Salon Parisienne. With this work, he won one gold medal of the Salon of 1870 year. From 1871, he lived in Paris, and after his marriage with baron de Marches' widow, he stayed frequently in Colpach of Luxemburg. In 1878 with the "Milton", then in the '80s with his Christ paintings he had great success all over Europe. John Wanamaker a millionaire of Philadelphia bought two Christ paintings. These works got home in the 1990s as deposit.

After his death in 1900, his widow sold several paintings to the *Nemzeti Múzeum* (Hungarian National Museum). Following her death, her heir C. von Barnewitz sent the relics and documents to Budapest. His personal belongings, painting tools, articles of folk art, models for the most part came to Békéscsaba, to the Munkácsy Museum named after him. A part of the documents, books and photos got to the *Szépművészeti Múzeum* (Museum of Fine Arts) as well to the photo archives of the *Nemzeti Múzeum*. In 1994 on the 150 Anniversary of the painter's birth, the Munkácsy Museum published an inventory of relics and documents, and then several books and catalogues (see bibliography). They renewed Munkácsy's commemorative exhibition on several occasions and arranged temporary exhibitions from the relic and document collection material every 2-3 years. They lend regularly the Hungarian and foreign museums, and recently, in December 2004, they exhibited their Munkácsy collection in the Hungarian Institute of Paris. The Munkácsy paintings, relics and documents of the Museum of Békéscsaba draw a worthy picture of the painter and his works. From the photo collection, not only the Hungarian but also the European (A. Braun, Nadar studio, Disderi, Dragon) and the American (Mora, Ketskeméthy) photographs are renowned.

Translated by István Lányi

RELIQUES ET DOCUMENTS DE MUNKÁCSY AU MUSÉE DE BÉKÉSCSABA

RÉSUMÉ

L'un des plus grands peintres hongrois a vu le jour sous le nom de Mihály Lieb à Munkács le 20 février 1844. Tôt, il devint orphelin et vit chez son oncle István Reök à Békéscsaba. Déjà, sur ses premières images, il utilisa les griffes Munkácsi ou Munkácsy. Il dessina depuis son enfance; ce fut Szamosy Elek peintre voyageur qui fraya son chemin. Après une courte étude à Vienne, il fréquenta l'Académie de Peinture à Munich, puis il travailla à Dusseldorf. C'est d'ici qu'il envoya au Salon de Paris sa peinture *Siralomház* avec laquelle il gagna une des médailles d'or du Salon de l'année 1870. A partir de 1871, il vécut à Paris mais après son mariage avec la veuve du baron Marches, il séjourna souvent à Colpahe au Luxembourg. En 1878, avec sa peinture *Milton*, et pendant les années 80, avec ses images *Christ*, il obtint de grands succès à travers l'Europe. Deux des peintures *Christ* furent achetées par le millionnaire John Wanamaker de Philadelphie, ces oeuvres retournèrent en Hongrie dans les années 1990 en dépôt.

Après sa mort de 1900, sa veuve vendit plusieurs images au Musée National. Après sa mort de 1915, son héritier C. von Barnewitz envoya ses reliques, ses documents à Budapest. La plupart de ses objets personnels, ses outils de peintre, ses objets d'art folklorique, ses modèles furent arrivés à Békéscsaba au musée portant son nom; une partie des documents, des livres, des photos se trouvent au Musée d'Arts Décoratifs ou bien au dépôt de photos du Musée National. En 1994, au 150ème anniversaire de la naissance du peintre, le musée publia le répertoire des reliques et des documents, puis plusieurs livres, catalogues. Il renouvela plusieurs fois la retrospective Munkácsy et tous les deux-trois ans, il fut des expositions temporaires des reliques et des documents. Régulièrement, il emprunte à des musées hongrois et étrangers et pour la dernière fois, en décembre 2004, il exposa sa collection Munkácsy à l'Institut Hongrois de Paris.

Les peintures, les reliques et les documents de Munkácsy du Musée Munkácsy de Békéscsaba donnent une image digne du peintre et de ses oeuvres. Dans la collection de photos non seulement les photos hongroises mais les européennes (A. Braun, atelier Nadar, Disderi, Dagron) et américaines (Mora, Ketskeméthy) sont aussi célèbres.

Traduit par Márta Vizsnyiczai

MUNKÁCSY-RELIQUIEN UND DOKUMENTE IM MUSEUM VON BÉKÉSCSABA

ZUSAMMENFASSUNG

Einer der grössten ungarischen Maler ist als Mihály Lieb am 20. Februar 1844 in Munkács zur Welt gekommen. Er wurde früh zur Waise, und lebte bei seinem Onkel, István Reök in Békéscsaba. Er unterzeichnete schon seine ersten Bilder als Munkácsi, Munkácsy. Er zeichnete seit seiner Kindheit, Elek Szamossy, ein Wanderermahler bahnte seinen Weg ab. Nach einem kurzen Studium in Wien besuchte er die Mahlerakademie in München, dann arbeitete er in Düsseldorf. Von hier schickte er in den Pariser Salon sein Bild Titled „Armesünderhaus“, mit dem er eine der Goldmedaillen des Salons 1870 gewann. Seit dem Jahre 1871 wohnte er in Paris, aber nach seiner Heirat mit der Witwe des Barons Marches verhielt er sich oft in Colpach in Luxemburg. 1878 mit dem Milton, und in den achtzigerjahren mit den Bildern über Christus erreichte er große Erfolge im ganzen Europa. Zwei Bilder über Christus kaufte John Wanamaker, ein Millionär aus Philadelphia, diese Werke kamen in den neunzigerjahren des 20. Jahrhunderts als Depots nach Hause.

Nach seinem Tod vom Jahre 1900 verkaufte seine Witwe dem Nationalmuseum mehrere Bilder. Nach ihrem Tod im Jahre 1915 schickte ihr Erbe, C. von Barnewitz die Reliquien, Dokumente nach Budapest. Der Großteil seiner persönlichen Gebrauchsmittel, Malerwerkzeuge, volkskünstlichen Gegenstände, Modells kam ins nach ihm benannten Museum Mihály Munkácsy in Békéscsaba, ein Teil der Urkunden, Bücher, Fotos kam ins Museum der Schönen Künste, bzw. ins Fotoarchiv des Nationalmuseums. 1994, zur 150. Jahreswende des Geburtes des Malers veröffentlichte das Museum das Verzeichnis der Reliquien und Dokumente, sowie mehrere Bücher, Kataloge (siehe Bibliographie). Die Errinnerungsausstellung „Munkácsy“ und die in je 2-3 Jahren veranstalteten Saisonausstellungen wurden mehrmals aus den Reliquien und Dokumenten erneuert. Das Museum verleiht regelmäßig den ungarischen und ausländischen Museen. Das letzte Mal, im Dezember 2004 wurde die Sammlung von Munkácsy im Ungarischen Institut in Paris vorgestellt. Die Gemälden, Reliquien und Dokumente von Mihály Munkácsy geben ein würdiges Bild über den Maler und seine Werke. Unten den Fotos sind nicht nur die ungarischen, sondern auch die europäischen (A. Brun, Atelier in Nadar, Disderi, Dagron) und amerikanischen (Mora, Ketskeméthy) Fotos berühmt.

Übersetzt von Zsuzsanna Prepeliczay

SZ. KÜRTI KATALIN KÖNYVEI

- 1977 *Köztéri szobrok és épületdíszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban.* Debrecen
- 1979 Kathy Imre (társszerző): *Hajdúböszörmény építészete, képzőművészete.* Hajdúböszörmény
- 1981 *Medgyessy Ferenc (1881–1958) szobrászati életműve.* Debrecen
- 1981 *Medgyessy Ferenc és Debrecen.* Debrecen
- 1982 *Medgyessy Ferenc Emlékmúzeum, Debrecen. Vezető a Medgyessy Ferenc életműve című kiállításához.* Debrecen
- 1983 *Medgyessy.* Budapest
- 1984 *19–20. századi festészet a Déri Múzeumban.* Budapest
- 1986 *Debrecen képzőművészete, 1919–1945.* Debrecen
- 1987 *Régi debreceni családi képek.* Debrecen
- 1989 *Munkácsy Mihály Krisztus-trilógiája.* Budapest
- 1992 *Vezető a Déri Múzeum kiállításaihoz. I. Régi képtár és Új Magyar Képtár.* Debrecen
- 1994 *Munkácsy-ereklyék és dokumentumok a békéscsabai múzeumban.* Békéscsaba
- 1994 (szerk.): *Munkácsy Mihály (1844–1900). Nemzetközi tudományos emlékülés előadásai.* Debrecen
- 1995 *Kiss Sámuel (1781–1891), a debreceni „rajziskola” első professzora.* Debrecen
- 2004 *Munkácsy Mihály élete és kultusza.* Békéscsaba
- 2004 *Munkácsy Mihály és a fotográfia.* Kecskemét–Békéscsaba

A MUNKÁCSY MIHÁLY MÚZEUM
ARANY FOKOZATÚ TÁMOGATÓJA:

Trezor-Liktor Rt.

EZÜST FOKOZATÚ TÁMOGATÓJA:

OBI Hungary Retail Kft. Békéscsabai Áruháza

MÉDIAPARTNERE:

Békés Megyei Hírlap

Rádió 1

A borítón lévő fénykép és az ereklyék
a Munkácsy Mihály Múzeum gyűjteményében található.
(Munkácsy Washingtonban, 1886. Fotó: M. Kets Keméthy – ltsz.: 58.26.1.;
a művész festőecsetei – ltsz.: 53.5530.1–2., 4., 6., 8–10., 20.;
Munkácsy-címerrel ellátott pecsétnyomó – ltsz.: 53.5577.1.;
a festő monogramjával díszített kölnisüveg – ltsz.: 53.5556.1.)

Köteterv: N. Varga Éva
Nyomdai előkészítés, tördelés: Grafikai Művek Bt.
Nyomtatás: Kolorprint Kft.
Felelős vezető: Petényi György és Knyihár János

